

HUSVÉT.

Hogy a keresztire vont igazság
Sírjából föltámad, kikél:
Ha a hívők mind el is fog, nek
Minkünk, szegény magyaroknak
Remélni, hinni kell!

Mi századévek óta éljük
A nagyhét bús történetét.
A Pilátusok, Kajafások,
A vérünkkel való Judások
Minkünk nem mesék!

A mi sorsunk négyszáz év óta
A nagypénteknél szomorúbb...
A gúny palástja csúg lelkünkön,
S viseljük náddal vert fejünkön
A mártírkoszortól!

A ruháinkra kockát vetnek,
És leköpdősnek a gazok.
Krisztussal járunk... A hitünkél,
Gyalázatunknál, türelmünkél
Az Óvé sem nagyobb!

Nekünk látnunk kell szebb világunk
Újja épülő templomát.
S Golgotánkon túl hinni fenn,
S bízni bennetek rendületlen,
Husvétit szent csodák!

Szabolcska Mihály.

HEGYI BESZÉD.

Bizony mondom néktek, emberek:
Szivetekben nincsen szeretet.
Ha mi van is, csak úgy félig az,
Nem melegít, inkább fénylik az.

Bizony mondom néktek, — halljátok:
Botorok, csak egymást marjátok,
Holott szivetekből vér csepeg
S ezer sebtől ég a lelketek...

Bizony mondom néktek, — nézzétek:
Csak úgy tesztek, mintha élétek,
Holott örök gyilkos hajsza
Kergetitek egymást halálba...

Bizony mondom néktek, — lássátok:
Önsirotok egyre ássátok
S önkizetnek gyúrja a rögöt,
Mi vádlón majd rátok dűbörög...

A nagy halált félvélféletek,
Kis éltetek' még sem bízik,
...Nincs bennetek bizony, emberek,
Bölcsesség se, nemhogy szeretet!

Lampérth Géza.

EMLÉKEK.

Emlékezel régi kis fészünkre, édes?
Első együtt-átél májusunkra?
És a folyamra ablakunk alatt?
S a sok hajóra, mely ott elhaladt?
Ki tudja, honnan és hova, ki tudja!
S emlékszel, — a nagy hajnali csendben
Mily kürtös bűgött át a folyamon?
Mint hallgattuk mi félig imitett
Elhaló hangját, angyalom?
Az a kürtösó mily esabos, mily mesés volt!

S emlékszel-e, a piros pitymallatba
Mint sügtak akkor egymást átollelve:
Most indul, surran a tündérhajó
Tündérszigetről, vagy tündérszigetre...
S emlékszel-e, mint sügtam mosolyogva:
Jöhet, mehet már... Nem kell már nekünk,
Akárhól simulsz te az én karomba,
Ott a mi tündérszigetünk!...
S igaz volt, üdvünk ma is oly mesés még...

Halk hívás csendül olykor a szívembe,
Mint messze-messze esodakürt ha szólna:
Ebredj! Nagy útra indul egy hajó...
Szerencséd hí, a tovashuánó...
Új üdvök partját keresők hajója...
Hallgatom félig olva, félig ébren...
Az a hajó bárholva is suhan,
Már jártam ott... Mi nektek új, úgy érzem
Mind régi... Véget ért utam...
Isten hozzád, szép emlék, esodakürtző!

Telkes Béla

A KONT-ESET.

— Fantasztikus regény a XXI. századból. —
Irtta Szemere György. (Folytatás.)

IX.

Lehetséges, sőt valószínű, hogy annak a varázsnak, amely a Kont személyéből kisugárzott s hovatovább az egész nemzet szellemének s fejlődési irányának delejtévé lön. — lehetséges, hogy ennek a varázsnak a küfteje az emberi hatóképesség határán kívül álló okokban volt keresendő: a vitéz misztikus genezisének szuggesztív hatásaiban, abban a hitben, amely erejét épen annak köszönheti, hogy perhorreszkálja a bizonyítást s az emberi elmének megfoghatatlan tényeit isteni eredetűeknek, megvitathatatlanoknak tartja; viszont azonban az is bizonyos, hogy eme nimbusz megtartása és fejlesztése a Kont egyéniségének, hatalmas képességeinek számlájára volt irandó. Annyival is inkább, hogy apránkint kiszorult a közérzéstől mind az elem, a mi a Kont-problémában a transzcendenciális körébe tartozott s a vitéz fascinatáló emberi vonásai azoktól teljesen függetlenül, szabadon kezdtek kidomborodni.

Egy pár makacs tudóson kívül teljesen elhajította, szinte elítélte a társadalom a Kont isteni küldetésének feszegetését, annál intenzívebben foglalkozott a vitéz cselekedeteinek, magatartásának elbíráásával.

És miután évszázadok óta sem akadt férfi, aki jobban értett volna ahhoz, hogy szárnyakat adjon a kiehelt, eszményekre éhes nemzeti szellemnek; természetesen, hogy pompás különlelközés ellenére is a nemzet bálványja lett. Vagy talán épen azoknál fogva. Hogy a nép lelkületével teljes harmoniában voltak emberi hibái is. Talán az adta meg egyénisége hatásának azt a közvetlenséget, amely nélkül a lángész nem lehet el.

Midőn a gróf halála után váratlanul akuttá lön a Kont vitéz képviselővé leendő megválasztásának kérdése, számot vetett eme körülményekkel a kabinet is. A törvények értelmében nem volt Kont válaszító, következképpen választható sem s annak ellenére nem mert a miniszterek pártja ellene még csak jelöltet sem állítani. Érezte, hogy a saját népszerűségét teszi kockára, ha a Kont tekintélyével, a népszerűléttel szembehelyezkedik...

Természetesen, hogy ilyen viszonyok között egyhangú lett a belvárosi választás. Az elnök reszkető kézzel adta át Kontnak a mandátumot s remögő hangon mondta el üdvözölő beszédét. Mintha érezte volna, hogy a történelem egy fordulópontja előtt áll, midőn a törvényhozás tagyává avatja a vitézt...

Kont a népbizalmat csak egy pár napoleoni szóval köszönte meg. Magasra emelte megbízólevelét s jobbkeze két újítást rátapasztotta, úgy esküdt:

— Esküszöm, hogy méltó leszek reá. Leirhatatlan volt a lelkesedés, amely ez után a pár szó után végig tombolt a választó gyülekezeten. Az egész választó tábor levette kalapját. Az odakeveredett vénasszonyok és gyermekek letérdeltek, s százszor ajakról zengett-dörgött a himnusz szép melódiája, hogy beleszerkesztett a város, az ég, a föld...

A választást persze senki se merete megtámadni. Erre a czelra a magyarok sorából talán feygenzetet se kapott volna a kabinet. A Ház igazolt képviselőnek jelentette ki Kont vitézt és megjelente, midőn először a tanácssterembe lépett. A többség fel is állott a tisztelőre. A miniszterelnök eléje ment és mialatt

mélyen meghajtotta magát, rövid istenhozottal üdvözölte.

Kont kezet fogott vele.
— Remélem, — mondta szintén röviden, — egy hajóban fogunk evezni.

Nagy szó volt ez. Fontos nyilatkozat. Mert hiszen eddig még nem vallott színt a vitéz. Szavait könnyű volt a miniszterelnöknek arra magyarázni, hogy azok a kormányárt táborába való betelepődését jelentik.

— Kiváló szerencsémnek tartom, — hálálkodott boldogan a nagy úrnak, — hogy helyesled a politikánkat.

Bezzeg nem sokáig tartott a boldogsága, Kont vitéz könyörtelenül a nyaka közé zuhintotta a hideg vizet.

— Nem úgy értem, öcsém, — józanította ki a vérmes férfút, — hogy én megyek utánatok, hanem úgy, hogy ti fogtok utánam jönni...

A kvalitásos miniszterelnök politikai eszközei között mindenha első helyen állott a kapacitálás, kikészítés és megnyergelés fogalmi alá eső műveletek intenzív gyakorlata. A kemény diót meg kell törni, a nagy száját be kell tömni, az éhes embert jól kell lakatni! Ezek dogmák, a melyek nélkül Magyarországon mindeideig egy kabinet sem lett volna képes megélni.

A miniszterelnök tehát kötelességének tartotta, hogy megkísérte a hatvágást Konttal szemben is. Kicsalta a vitézt a miniszteri folyosóra.

— Itt — indokolta meg merészségét, — zavartalanul tárgyalhatunk, s ha meg tudjuk egymást érteni, bizonyára én leszek a nyertes.

— Az bizonyos, — állította Kont határozottan, de minden nagyképűség nélkül.

A miniszterelnök zavartan mosolygott.
— Hehehe, kedves uram, hogy is mondjam...

— Tegezhetjük egymást, — segítette ki Kont a zavarból, — ezentúl magam is azon leszek, hogy megtanuljam a mai szokásokat.

— Hehe, megfizetsz, kedves barátom, bályam... Tehát szabad-e tudnom, van-e már valamelyes kialakult politikai elved?

Kont egy kicsinylő mosolylyal fitymálta le a kérdést.

— Nem jöttem én ide játszani. Ha mulatok, biz én kirúgom a korcsma falát, de a templomba és az Országházba levett kalappal s megtisztult szívvel járnak a Kontok.

— Úgy értem, — mentegetődzött a miniszter tájékozatlanul, — választottál-e már pártot? Kont megrázta fejét.

— Mondom, hogy nem azért jöttem ide. A pártok betegek. Maguk sem tudják, mit akarnak, vakok... Azért vagyok itt, hogy kinysissam a szemüket s hogy új pártot csináljak.

No hát ezt kin volt hallani is. A miniszternek legalább az lehetett, mert igen szedegette a lábát, valamint a tüzes pléhen táncoló medveboacs és a dörmögése is meglehetősen bocsszerű volt, midőn azt kérdezte Konttól:

— Kérlek ássan, muszáj az az új párt? Nem lehetne valamelyiket a régiek közül kijavítani?

— Például a tiéteket! — tréfélt vele Kont.

— Igen, igen, épen azt akartam neked javasolni: ha valami kivihető terved van, mi szívesen belemegyünk.

Kont összeráncolta az orrát, mint egy öreg.
— Tudomásul veszem, de nem hiszem.

— Miért, instállak? — kérdezte a miniszter, — mi haladóok vagyunk.

— Azért, — világosította fel a vitéz — mert cserébe azért, hogy felveszitek a műsorozatba az én eszemet, nekem is lesz rajtatok némi követelni valóm.

— Mi?...
— Az, hogy el kell törülni az egész eddigi rendszert, mert az én pontjaim el nem férnek a ti pontjaitok között.

— Tréfálsz, kérlek? ...
— Nem én, újra kell kezdeni az egész Magyarországot. Elülről.

A miniszterelnök nem mert mosolyogni, csak befelé nevetett. (Hisz ez a naiv antik úr egy tökéletes analfabéta a politika mezéjén. Ez csinálhat ugyan némi felfordulást, de pártot soha.)

— Iszen, — mondta most már inkább leereszkedőleg, mintsem komolyan, — ha hozzá lehetne nyúlni az alkotmányhoz!
Kont kinevette a státüsferút.

— A viláért sem, öcsém, a csontot nem szabad összetörni, mert arra jön a hús, vér és izom...

— Nini, — gondolta magában a miniszter, — mégsem olyan együgyű ez az antik ember!

— Hát akkor — kérdezte, — mit értesz az eddigi rendszer eltörzése alatt?

— Azt, — világosította fel Kont, — hogy ezentúl alulról felfelé építsük a tornyot. Még világosabban: először nyelbe üjtük a feltételeket, a miktől a siker és eredmény függ, a helyett, hogy eredményeket provokálnánk, s az égtől váránánk a manát: a hozzáartozó feltételeket.

— Még így sem értelek egészen, — bátor-kodott a miniszter megjegyvezni, — hézagot érzek a szavaidban.

— Kitém az is, ide figyelj!... Ti eddig ide s tova már háromszáz év óta nem csináltatok egyebet, mint közjogot. Védtek az alkotmányt, őrizték a kincseskamrákat. De arról nem gondoskodtatok, hogy a kamra tele legyen.

A kincseskamra kincseskamra, vélték, ha üres is. Hát ez bolondság. A kincseskamra, ha üres, annyit sem ér, mint egy jókora spájz, hiába látjátok el ezerféle pancézzal. Mert a spájzból legalább kikerül az az anyagi és fizikai erő, a mi a kincs megszerzéséhez és a kamara megvédéséhez szükséges, de mit csináltak, a kamra kopolásban meggyengül az erőtek s a kamra épületét sem vagytok képesek az ostrommal szemben megvédeni?

— Mi következik ebből? — kérdezte most már érdeklődéssel a miniszterelnök.

— Az, hogy ezentúl nem pártokat fogunk csinálni, se szerződéseket idegen népekkel, se egyéb parádés játékokat nem játszunk a világ piacán, egyszóval nem főzünk magas politikát, valaméddig versenyképesek nem vagyunk, hanem a magunk kuriáján fogunk gazdálkodni, csendesen és békében, míg meg nem telik a spájzunk. Aztán mikor már erőre kaptunk s jól megszedtük magunkat, a felesleget beviszük a kincseskamrába és azt mondjuk: no, most már gyere német, próbáld megostromolni a házunkat! Lesz mit védelmezni és lesz miért.

Hazafigás, zászlok, trombita se kell hozzá, csak emberi természet (önzés), hisz a magától fogja védelmezni minden egyes magyar.

A miniszter egy nagyot sóhajtott.

— Egyszóval, — jegyezte meg, — közgazdaság és kultúra. Hisz ezek régi jel-szavak.

— Ép az a baj, hogy csak jelszavak, — hurogta le Kont, — s azok lesznek, valaméddig a politika az összes erőtegyezőket benyeli. Ezentúl büntetni kell a politikáló embert, nem jutalmazni.

— Igen, — s bölintott a miniszter, — de mily távolags az elmélet és gyakorlat között! Ki fogja újáteremtenei a magyar nép lelkét?

— A friss kenyér és az új bor, — vágta ki Kont. — Az erő és a jókedv. Panem et circenses! A főpálközástól függ minden, az csinálja a vért, a szervezetest.

— És — licitált a miniszter, — ki fogja a kenyert előteremtenei? Hisz ez a magyar humusz oly keveset terem.

— Megnyitjuk a földet a humusz alatt is és kivájjuk alóla az aranyat, vasat, a szenet és márványt, a drágaköveket.

— A pénz, a pénz! — nyafogta a miniszter. — Hol a pénz hozzá?

— A pénz magamagát csinálja, csak tudni kell, hol kamatozik? És tudni kell számítani is. Néha a legnagyobb pazarlásnak legdúsabb a kamatja...

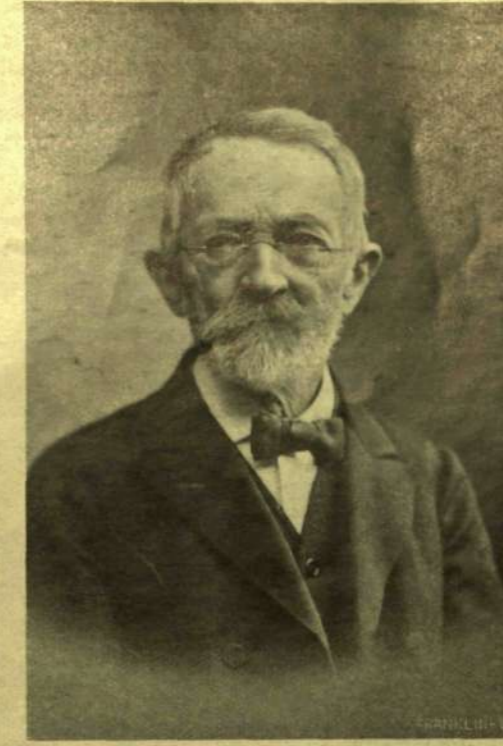
A kormányférfi kifordította tenyerét.
— Isz isz...

Egyéb ellenvetést nem tudott kitalálni, de értett Kont ennyiből is.

— Azt akarod mondani, hogy hiszen régi dolgok azok, a miket én elmondtam. Igazad van: azok. Csakhogy mindeideig rosszú lettek elmondva. Igen kevés érte meg. És nem volt a teoriának semmi nyele. Pedig ez a fő. Majd csináljak én nekik olyan nyelét, a mit a minisztertel kezdve az utolsó nap-számosig mindenki meg fog fogni tudni.

— Akkor — mondta a státüsférfi, — te leszel a nemzet reformátora, a gondviselőse.

— Ebben — jelentette ki Kont, — senkinek sem szabad kételkednie. A bizalom ereje a leg-főbb hajtóerő...

Szinyei József, lelkes bibliografunk, kinek 80-ik születésnapját most ünnepelte a Nemzeti Múzeum!

— A tekintélyed határtalan, — hízeltget a miniszter.

— Azon leszek, — fogadta Kont, — hogy még nagyobbra nőjjön. Majd ha a nemzet kezébe adtam a nyelet!

— Az lesz — jezsuitakodott a miniszter — a legnagyobb koncepció, a mi ember fejéből valaha kipattant.

— Dolgozom rajta, egy héten belől készen leszek a tervrajzzal.

— És? — kérdezte a miniszter, szinte ágaskodva a kíváncsiságtól.

— Megkapjátok valamennyien, — válaszolt neki Kont, — tanuljátok meg, mielőtt törvényerőre emelnétek.

(Folytatása következik.)

GRECO.

Színes képmellékletünköz.

A Szépművészeti Múzeumnak spanyol termében egy jelentéktelen, sőt hamis pátoszsa miatt bántó kép s egy eleterős realizmusú dúzadó Goya között, a képtárnak kevés látogatójától észrevetten s még ritkábban találva, megértőkre, lóg a gyűjtemény egy újabb szerzeménye: egy Greco-kép.

Egy-két év múlva, midőn a külföld lelkesedése lassan át fog csapni mi hozzánk is, sor-sát nem fogja elkerülni: egyideig alighanem a képtárat látogató közönség érdeklődésének középpontjában fog állni, bármennyire távol áll is az élet realizmusától elvonatkoztatott művészete a nagyközönségnek naivul realista lelki világától.

A kép egy Mária Annuniciát, angyali üdvözletet ábrázol. A Madonna imazsámon terdepel, és ijedten, a világtól régen elfordult szemmel, átszellemült arccal tekint hátra a mögötte megjelenő, felhőn lebegő angyalra, ki bal kezében liliomot tart, jobb kezével pedig az égbe mutat. A háttérben szürkéskekes felhők gomolyognak, középen meghasadnak s belőlük halvány csizomsárga fény közepeket galamb alakjában a Szentlélek száll elő. A kép jobb alsó sarkában a kompozícióban maradt ürt egy kosár s egy virágos váza töltik ki.

Ez a kép, már színezése miatt is, első pillanatra feltűnően élüt környezetétől. A szürkés halványkékes és fekete citromsárga színből festett háttérben a Madonna ruhája halvány tompa violaszín, az angyal fehér szárnyán fekete vonalak ágaznak szét. A kép tónusa, dacára e nehezen egyeztethető színeknek, nyugodt, sordinált, teljes harmoniában egybeolvadó, mégis valamint képeknek tárgya: nem ebből a világból való.

E festmény nagy vonalak és szinhatások összetétele, részleteknél meg nem áll, nem örül az anyag, így például a bársony szépségének,

nem keresi a test vonalainak bájosságát. Feláldozza a vonal pátoszának nem egy helyütt magát a valóságot is, ha úgy tetszik épen stilizáltak is nevezhetjük, mert az élet formáitól elvonatkoztatott. S az egész képre, annak minden részletét egybekapcsolva s egy nagy egységes impresszióba fűve, ezüstösen fénylő vibráló levegő borul. Mentől tovább nézzük, annál inkább hat reánk, ámde annál jobban távolodik is el lelkünk: különös halványsárga, szürkéskekes pathetikus álom e kép.

Festője Greco, ki mai nap Spanyol és Franciaország, de még inkább Németország művészeti érdeklődésének középpontjában áll, egy-két évtized előtt ismeretlen volt még a mű-történettel foglalkozók, s pár éve a kulturáért rajongó közönség előtt is, nevének csak legújabb keletű kézikönyvekben találhatjuk meg. Nap-jainkban a helyzet teljesen megváltozott. Valamint a mult század elején felfedezték Rembrandtot s a középen a praerafaelitákat, majd később Turnert, szintúgy fedezték fel Greco is, s ünneplik őt a felfedezés öröme keltette lelkesedéssel s annak túlzásaival is.

Greco, igazi nevén Domenico Theotocopuli a XVI. század közepe táján Kréta szigetén született. Fiaalon került Velenczebe, hol akkor Tizian és iskolája szabtak a festői izlések irányát. Festőnk első képein az eszetkezelésben szinompás ábrázolásban Tizian, majd képei tárgyának megválasztásán s a tömegek elrendezésében Tintoretto hatása látható. Rómába is eljutott, hol Michelangelo képeinek hatalmas taglejtésű pátoszsa, mely oly rokon volt a lelke mélyén akkor még csak szunnyadozó világfelfogással, mely hatással volt fejlődésére, a minek emléke a bécsi udvari képtárban őrzött képen felismerhető.

Festői egyénisége a maga hatalmas egyszínűségében csak, ezután új hazájában Spanyolországban fejlett ki, hogy 1575 táján költözött. Toledóban telepedett le s itt élt fejedelmi módon 1614-ben bekövetkezett haláláig, s miként Leonardo da Vinci, nemcsak festő, hanem szobrász, építész, zenész, író is volt.

A renaissance életörömöt lehellő világfelfogását, művészetét e korban már egy mély, pathetikus, a túlvilági életre irányuló világfelfogás kezdte felváltani, egész Európán a földi élet hiúságait megvető, nagy vallásos reakció vonul át, a tünőféiben levő kor naiv bájosságát már Michelangelo festészetében haragos fenség váltja fel.

A vallásos pathosnak legizáribb hazája ez időben épen Spanyolország volt, papi hierarchiával átszőtt életében, a vallásos rajongás külső kifejezésében legjellegzetesebb városa pedig épen Toledo. Greconak itt alkotott képei, melyek vagy vallásos tárgyú ábrázolások, mint a mi Greco képek, vagy arcképek, bámulatosan adják vissza spanyol környezetének jellemét.

Arcképeiről hideg és mély asketa szemek tekintenek reánk, végtelen komolysággal és nyugalommal róva meg minket világias könyvnyelmségünkért, vagy oly jédetek e szemek, oly mélységek, befelé tekintők, mint a mi képtárunk Greco képeinek szemel: melyek nem tudják félelem, borzadás nélkül elviselni a túlvilág véghetetlen rejtélyes mysteriumait.

Vallásos képein rendszerint nagy tömegek, szenvedélyesen az égbe törő kuszált kompozíciók láthatók, melyeken mindenki az életet elhagyni, átszellemülni vágyik, alakjai mind megnyultak, nem földön járó emberek, kísérteties jelenségek, kiknek a földi élet csak siralomvölgye, tekintetük az égbe van irányozva: a legnagyobb ellentéte a németalföldi festészet zömök, a földhöz s rögéhez ragaszkodó életvidam alakjainak.

Mindaz a korszerű művészetében s bármily nagy és jellemzőes is ő a pátosz kifejezésében, vagy jellemző arcképeiben, mint a Pradóban látható öreg ember képen avagy a hasonlító tárgyú toledói képen, ez még nem magyarázhatja meg azt a nagy lelkesedést, azt a rajongást, melylyel Greco művészete iránt a művészet legmodernebb irányának apostolai viselkednek, hiszen a multak kulturájának szemléletekor a korszerűt nem mint olyanért lelkesedünk, hanem azokról az elemektől, melyekben a saját magunk lelke vágyainak, törekvéseinek nyomát felismereni véljük.

A Grecoért való lelkesedés oka nem művészetének tárgyai körében, nem is lelkesének pathetikus taglejtésében leli magyarázatát, hanem abban, hogy művészi meglátásának, nemkülönben festésének módja is igen közel állanak a modern festői törekvések eszményeihez: melyek nem vonalat, vonalkompozíciót, hanem levegőt, tónust, színt, színek kompozícióját, nem analitikus felsorolását a kép tárgyainak, mint az például a praeraefalitáknál látható, hanem synthetikus nagy impressziókat keresnek.

A Tizián iskolájában tanult széles ecsetkezelés évről-évre könnyedebbé, szélesebbé válik képeim, a részletek eltűnnek, már csak nagy vonalak, csak nagy színfoltok maradtak meg.

A színek, melyekből gyakran, épen mint a mi Greco-képünkön is, a legnehezebben összefoglalhatók vannak összehangolva, nem élnék képeim önálló czélt, életet, színdús képei nem szín pompák is. Nem ragyogó szinharmonia adnak, hanem egységes szinimpressziót: képeire fénytől áthatott csillagó levegő borul, melynek fátyla egy nagy benyomás szolgálataiban állva felemészti a színek önállóságát.

A fénynek, ennek a színeket összekötő és felémészítő fénynek a pathetikus tárgyakra még integráló hatása van: anyagiaságuktól még inkább megfosztott, még légtesebbé vált alakokat varázsol elének.

Nézzük a mi pesti képünkön, melyről Greco összes képeinek nagy művészi tudású, bár ellenséges ismerője — Kozma Andor — helyesen jegyezte meg nekem, hogy egyike legtipikusabb képeinek, nézzük szóval a Madonna violaszínű ruháját, mint fakult el az teljesen a fényben, a fénytörő hajlásokon fehérre válván. Ez nekünk már oly természetes, de nem volt természetes és magától értetődő az ő korában; merész újítás volt akkor, midőn senki sem festett szinimpressziók után.

A szinimpressziók s rájuk boruló fátyolos levegőnek játéka uralkodnak Greco összes képeim, Spanyolországban maradt nagy alkotásain, II. Fülöp álmán, Szent Maurícus képén, Orgaz grófnának temetésén, még pedig azzal a különös szinösszetétellel variálva, mely oly meglepő a Szépművészeti Múzeum képén is: a szürkés-kék és ciztronsárga színek összhangjával.

A modern törekvések egy másik jelszava, hogy a zavaró részletek, melyek úgysem felelnek meg az emberi látás összefoglaló módjának, az egység hatás miatt mellőzendők a festészetben, szintén érvényre jut az ő művészetében. Nézzük meg figyelmesen a Madonna palástját, mily kevés vonallal, amde mégis a legényesebbekkel ábrázolja a meglepetés mozdulatát izgatott eszé.

E törekvésekkel való összhang, másrészt a velük párosult hatalmas művészet tették egy csapásra híressé Greco-t, ezekben rejlik a mindinkább fokozódó lelkesedés magyarázata. Mint mindenkor, midőn a kultúrember új bálványokat emel érzelmeinek, döntögetni kezdi ugyanakkor a régiékről szobrát, most is Greco nagyságának felismerése oly komoly s korunk izlésére oly nagy hatást gyakorló aesthetikust is, mint Maier Graefét Velazquez nagyságának megtámadására készíti. Velazquez eléggé sohasem hangsúlyozható nagyságán az, hogy Greco némely tekintetben megelőzte, sőt, egyes

AZ ÚTSZÉLI KERESZT ELŐTT.

vonatkozásokban meghaladta őt, nem fog sokat változtatni, viszont nem oszthatjuk azt a nézetet sem, mely Greco rajongó tiszteletében kényelemszeretétől csak eltévelyedést lát: valamint az összes nagy művészeti felfedezéseknek, úgy ennek is, habár túlzásait megfosztva, lecsiszolódva is, meglesz az a maradandó érdeme, hogy a múlt egyik legnagyobb festőjének műveivel gazdagabbá tette a kultúra lelkét.

Farkas Zoltán.

A DEBRECENI CSORDÁS.

Elbeszélés. — Irta Móríc Zsigmond.

Jávor Miska csámpanán baktatott a csordája után. Az állatok sorba kifordultak a kapukon s kinek milyen a természete, a színt oszlott be a csordába. A mester-utcai tanítók tehene nagyon vig volt, a mi nem tetszett Mihálynak ilyen jókor reggel.

— Az ördög tánczoltasson meg a gazdáddal együtt! — kiáltott utána hetykén és hozzá szóta a nagy botot.

Nem volt ugyan semmi kár abból, hogy a Szőke sorra dörgölődik a többi tehének közt, a gazdájával meg épen semmi baja nem volt Miskának, mert az öreg tanító mindig első volt a csordásbár fizetésekor, de a lány elött akarta mutatni a Jávor-fiú, hogy ki ő.

A lány ránevetett a legényre s azt mondta: — Majd megtánczoltatom én magát, csak a gazdámot piszkolja.

A csordáslegény ránézett s nem szólt. A lány vidáman sarkonfordult és beszaladt a kapujokon. Mikor azt becsapta maga után, Miska csordás előkapta a túlöktróbitát s vigan belefűjt:

— Tu-túú! Tu-tu-túú!

A hang igen szépen rikoltott, de az öreg

neki. A túlök szava épen a tanító ablakának vágott s kegyetlenül megreszketette az üvegtáblákat.

— Tu-tú! Tu-tu-tu-túú!

A tanító, a ki tegnap egész nap mérges volt s az egész iskolát megpüfölgette, a mért reggel nem tudott aludni, ijedten ült fel az ágyában.

— Ó a pokol fattya! Az Isten némita meg a túlököt.

Jávor Miska csak annál vigabban fújta, ebbe öntötte bele minden örömet, hogy olyan jól megmondta a lányának, a mit akart.

Harmadik reggel még nem volt kint a lány az utczán, mire ő a kapu elibe ért. Nosza kapta magát s hatalmas jöreggel fűjt ki neki.

Csakugyan jött is a lány. Eltalálta, hogy neki szólt a nóta, mert igen nevetett.

— Na, mit szól a túlökömhöz? — mondta neki Miska. — Magam csináltam a suta bika szarvából.

A lány nevetett.

— Jól szól, de jár ide egy huszár, annak réztrombitája van, mikor erre mennek, úgy fűjja, mint az égzengés.

Jávor Miska csendesen megpederte a bajszát s csak annyit mondott, hogy:

— Hm.

Azzal a lány is bement, ő meg csak belefűjt a szaruba, mint a ki nem hagyja cserbe a hűséges jószágát. Ez való a csordához, nem a trombita. Iszen trombitás volt ő a bakák-nál, még lopott is magának egy jó trombitát, de hát avval nem kísérheti a marhát, mer nem ért az arrul.

Hát csak hadd szóljon a régi nóta:

— Tu-túú! Tu-tu-rutú!

De már akkor nyílt az ablak s az öreg tanító rövidre nyírt kerek feje bűjt ki rajta.

— Hogy az ördög tutújja meg a lelketet, te czudar te! Elmenj az ablakom alól azzal

tanító mégsem örült neki. Megfordult az ágyban odabent az ablakon belől s dohogva, álmosan szólt:

— Kasszanak fel a nevednapján.

Nem is tudott többet elaludni, csak hallgatta ingeurülten a távolodó túlökölést.

Miska egész délelőtt azon gondolkodott, hogy nem hiába nézte ő ki már régen azt a lányt, de mégis nem utolsó szívű lány: nem hagyta a gazdáját szidni. Az urát se hagyná!...

Másnap reggel, a hogy a szép szőke tehén, fiatal jószág, megint kikarikázott a tanító nagy, zöld, boltozatos kapuján, Miska azt kérdezte a leánytól:

— Honnan is került maga Debreczenbe?

— Hogy tudja, hogy nem vagyok idevalósi?

— Szen van szemem. Értek én a jószághoz.

— Majd értek én is a... Szabólesmegyei jány vagyok én.

— De fel van. Én meg debreczeni csordás vagyok!

— Meghiszem.

— Pég a csordásnak nem utolsó, mer annak mindig jó. A pásztornak csak nap-pal, mikor a jószág mellett hever; a czivisnek csak icczaka, mikor az asszony mellett melegszik. De a csordásnak éjjel-nappal jól megy dolga. Hát még a debreczenies csordásnak, mer a kedve szerint túlökli fel az urakat!

Tréfásan kacintott hozzá és ott hagyta a lányt.

Ez utána nézett egy kicsit, aztán egyet perdült s beszaladt a kapun.

Jávor Miska kapta a túlökjét, s visszatrombitált

GARAY.

MIKOR A HARANGOK RÓMÁBAN VANNAK. (NAGYHETI KEREPLO.) — Garay Ákos rajza.

az átkozott túlökkel, mert darabontokkal vitellek be a város tömlöcébe.

Azzal már be is capta az ablakot.

Jávor Miskának még a szava is elállt a méregtől. Hogy őt, a kiszolgált katonát s a debreczeni csordást egy rongyos tanító, a milyen hatvanhárom van a nemzeti városban, így meri lerondítani.

— No megállj, rektor! Ha kevés a túlök-szar, holnap elhozom a réztrombitát... Leg-alább az a jány is hadd tudja meg, ki vagyok.

Mindjárt el is szalajtotta érte a kisbajtárt s egész nap azt fényesítgette és gyakorolta a mezőn.

Közben pedig folyton azon járt az esze, hogy nagyon derék lány lehet az a jány, hogy egy ilyen gazdát sem hagyott volt szidni!

Másnap reggel gangosan lépkedett végig a Mester-utczán.

Mikor a tanító kapujához közeledett, a lány már kinn állt a szép szőke tehénnel; ez biztosan megint bika után bogázzik!

— Hát hogy vagyunk? — kérdezte Miska a lánytól.

— Lehetősen! — felelt ez rá másvidéki szóval.

— Hanem azért hogy maga szabólesmegyei jány, — mondta Jávor Miska, — én meg debreczeni csordás vagyok! Igaz-e?

— Aszongyák.

— No hát meg is mutatom, ha aszongyák. Kacsintott, nevetett s elővette a felkötött szűre alól a réztrombitát, a melyik szebb volt, mint az arany.

Azzal az ámuldozó lány szemelátára a szá-

jához illesztette s olyan riadó marsot fűjt ki rajta, hogy majd megrepedt a lány füle tőle.

De nyílt az ablak.

A tanító úr kinézett.

— Jöjjön csak barátom közelebb. Ezt már szeretem! A trombitát. Ez igen kedves hangszerem, különösen ilyen jókor reggel. Fogja, itt egy pohár szilvórium érte.

Miska egy perczig sem csodálkozott ezen. Elvette a poharat és lehajtotta a finom szilvapálinkát.

— Hanem barátom, — szólt jámboran Boros bácsi, a tanító, — innen nem hallom jól, mer a félfülemre süket vagyok, oszt épen itt van az ágyam e! Hát álljon oda a sarokra, szembe, akkor hallatszik be jól nekem. Hát fűjja el még egyszer!

Miska borzasztóan büszke volt. Odaállt a szemközti sarokra s egy fertályóraig fűjta a sorakozót, meg a takarodót, meg még nótat is, a körösi lányt.

Az öreg úr szemmel látható gyönyörűséggel hallgatta s mikor behuzódott, ezt dűnynyögte a szakállába.

— Megállj, nem soká lesz kedved itt trombitálni a fülemben.

Másnap reggel újra elhozta Miska a trombitát. Kissé csodálkozott rajta, hogy a tanító nem siet a pálinkával. Mikor jól kiharsogta vele magát, végre nyílt az ablak s az öreg úr veresül szemmel intett neki.

— Ez a magáé, ez a pohár pálinka. Ej, be szeretem a trombitaszót, — mondta neki ál-nokul, látva, hogy már most is sértve érzi

magát a legény, mert későn kapta s mert hitványabbnak érezte az italt.

De azért Miska sokszor gondolt rá, hogy nem csuda, ha az a jány nem hagyta szidni a gazdáját, derék ember az! Vigasztalta magát ezzel, a reggeli rosz érzésért.

De harmadik reggel nagy boszúság érte. Hiába trombitálta tele a világot, kétszer-háromszor is elfűjta a riadót, a sorakozót, nem nyílt meg az ablak. Miska utójára el-únta a kunecorgást.

— Hát lesz valami, vagy nem? — mondta s közvetlen az ablak alá állva, beletrombitált, hogy reszketett az üvegtábla.

Úgy tetszett neki, mintha az öreg tanító bent állana s figyelne.

— Ejha! — kiáltott fel, — potyára?! Majd ingyen fuvogatom neked itt a trombitát.

Közé vágta a botját a szőke tehének s elment a csordával.

A jány ott várta másnap reggel s nevetve szólt:

— Mi lesz a trombitával?

— Haggyon nekem békét egy szabólesmegyei jány; a ki az ilyen kupezihér fősvény álnok rektornak pártjára tud állani!

A lány elbámult.

— Hej pedig! Pedig kár vót velem kikezdeni. Mert nem tudják azt Szabólesban, mi a debreczeni csordás!... Mer a debreczeni püspök is valaki! meg a debreczeni kántor! hát még a debreczeni csordás!... Hanem hát persze hogy annak már lefűjtak! De le bizony. Le annak!

KOSSUTH FERENCZ ÉS GRÓF APPONYI ALBERT MEGÉRKEZÉSE A TEMETŐBE.

Mán tudnillik annak, hogy debreczeni csordásné legyen egy szabólesmegyei lányból... S Jávör Miska ott hagyta a jánt is, a gazdáját is, még egy túlkölésre se méltatta őket, csak a tizedik háznál fújt bele dühösen a suta bika szarvából csinált túlköbe, hogy: — Tu-túúú! Tu-tu-tu-túúú!

LATINOK ÉS GERMÁNOK.

Bocsánatot kérek az olvasótól, ha egy nagyon is egyéni momentummal kezdem. Azt hiszem azonban, hogy ez az egyéni momentum kivülem még sokaknál is megvan és nem lesz teljesen idegenszerű, a mit mondani akarok. Visszaemlékezem rá, hogy régebben milyen esodálattal voltam eltelve Páris és Franciaország iránt és milyen lelkesedéssel tudtam fogadni a latin kultúrának és a latin civilizációznak minden alkotását. Azt hiszem, ezen az érzelmi stádiumon kivülem még nagyon sokan keresztülmentek. Ez volt az az idő, mikor ragyogó ködben láttam lezajlani a francia forradalomnak minden mozzanatát, mikor őszinte esodálattal tudtam szemlélni a renaissance Olaszországának és a cinquecentónak magasfokú művészi kulturáját és mikor csak azt láttam, hogy mindig a latin fajok állottak az előtérben, mikor az emberiségnek az ügyét, a haladást előre kellett vinni egy lépéssel.

Azóta sok mindent láttam és tapasztaltam, a mi, ha nem változtatta is meg egészen a véleményemet, de minden esetre módosított rajta. Módosított épen úgy bizonyos véleményén is. A latin fajok élete bizonyos mértékig a stagnálás periódusába jutott, velük szemben pedig óriási mértékben mennek előre az észak szöke germánjai. Ha csak a külső jelenségeket nézzük, esodálatos ez az előrehaladás, a melyet az utolsó száz év folyamán a latinokkal szemben Anglia, Amerika és Németország tettek. És ha szembeállítjuk azt a felbomlási procezzust, a mely a latin államokban mindenütt mutatkozni kezd, azzal a szilárd-sággal, belső renddel, társadalmi erők összehatásával, a mely a germán világban mindenütt jelentkezik, akkor rokonszenzünk kezd bizonyos mértékig ezek felé fordulni. Hogy Amerikát, a földnek ezt a hatalmas erővel berendezkedő új társadalmi területét esodáljuk, az egészen természetes, természetes az is, hogy a gondolkozó ember előtt rokonszenves az angolok példája is, a kik hagyományos konzervatívizmusukat össze tudják egyeztetni a haladás és a liberalizmus szellemével. De ezen még tulmegyünk. A milyen kevéssé volt rokonszenves előttünk régebben, mikor a lelkesedésszem-pontjából néztük azt, a mi a világ színpadán lejátszódik, Németország, annyira elismeréssel tölt el most bennünket annak a bámulatos

A JUSTH-PÁRT FÖLVONULÁSA A MAUZOLEUMHOZ.

KOSSUTH LAJOS HALÁLÁNAK ÉVFORDULÓJA. — Jely Gyula félvételei.

idegen nemzetek körében is erősen hódít a francia rovására.

Népszaporodás tekintetében Franciaország nemcsak abszolút, hanem relatív értelemben is teljesen lemaradt és törvényhozási intézkedésekkel, társadalmi akciókkal nem tudnak ezen segíteni. Hiányzik a belső erő. A vagyon megtartásának ösztöne, a gyermekek jövőjétől való félelem erősebb tényező, mint bármi más. És míg Anglia és Németország új generációjának fölöslegét bátran kiboosítja a világba, hogy idegen világrészekben új Angolországokat és Németországokat alapítsanak, a míg Amerikának nem esupán a bevándorlás, de a belső szaporodás révén is van elegendő embere, hogy a reá váró nagy feladatokat elvégezze, addig Franciaországban már kezd hiányozni a legbecesebb anyag: az ember, a mely hivatva van, hogy súlyát, jelentőségét a jövőre is biztosítsa és hogy a fekete földrészt Franciaországnak tényleg is megszerezze.

A napokban olvastam egy magyar szociológusnak sorait, a melyek a francia népesség csökkenését úgy állították be, mint a legmagasabb fokú kultúra természetes következményét. Szerinte a magasfokú kulturánál az anya megszűnik tulajdonképpen anyá lenni és inkább gondos nevelő lesz a gyermeke mellett. Ez természetesen akadályos volna a népszaporodásnak, a mi azonban csak előny lehet, mert így egy jobb, gondosabban nevelt faj jön létre. Alig hiszem, hogy helyes volna az, a mi ezekben a sorokban meg van írva. A nagyobb szám mindenesetre nagyobb energiát rejt magában és több biztosítékot nyújt a fenmaradásra nézve. Malthus teóriája angol eredetű, de úgy látszik a preventív rendszabályokat vele szemben a francziák vették alkalmazásba. Az erős fajok nem félnék a jövőtől, mert biztosak benne, hogy valamiképpen majd boldogulnak, ha más-ként nem, másoknak a rovására.

Még egy titka van a germán fajok rohamos előrehaladásának. Ez a türelmetlenségük minden idegennel szemben, a mi nagyon kevéssé tette ugyan őket rokonszenvesé a történelem folyamán, de végeredményben mégis nekik adott igazat. Sehol azt a lenézést idegenekkel szemben nem lehet tapasztalni, mint Angliában, Amerikában és Németországban. Az amerikai nem ismeri el egyenrangú embernek a néger és kínait, megveti a déli államokba beköltözött olaszt, a ki hajlandó a negerekkel való keveredésre, a német pedig minden eszközzel irtja ki azokat, a kik hatalmi törekvésének, terjeszkedésének útjában állanak. Soha a germánok az egyenlőségi eszmét sem faji, sem társadalmi szempontból olyan mértékben és úgy nem tudták felfogni, mint a latinok. De épen ez a kifelé irányuló türelmetlenség volt az, a mely

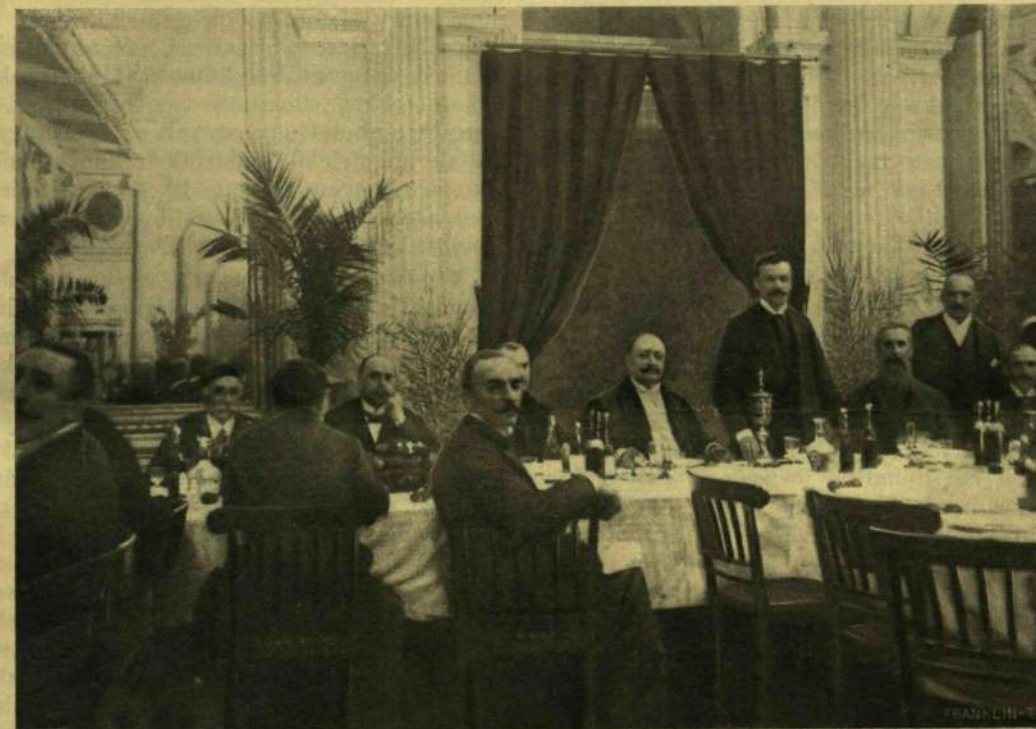
hódítókká tette őket és a mely rohamos előhaladásukat, sikereiket biztosította.

Más-más jellegű az angol és germán világban a társadalmi és állami élet berendezése is. A latin világ népei mindig végletek között mozognak, átmeneteket alig tudnak teremteni. Nagy nekilendülések, nagy visszahanyatlások, ingadozások a legnagyobb szélsőségek között, ezek jellemzik Európa három latin államának, Francia-, Spanyol- és Olaszországnak egész múltját. Spanyolország hihetetlenül rövid idő alatt lett vezérlő állama egész Európának, de épen olyan gyors volt a leromlása is, Franciaországban az emberi jogokért vívott forradalmat minden átmenet nélkül követte a czézárnak az uralkodása. És így megy ez az egész vonalon időben és térben egyaránt.

Kétségtelen, hogy a szociális megújulásnak a korszakában vagyunk; erre mutat az a nagy bizonytalanság, a mely világszerte mindenfelé uralkodik. A germánoknál azt a törekvést látjuk megnyilatkozni, hogy ebben a megújulásban a multak hagyományainak megemléstése a konstruktív munkával egyidejűleg menjen végbe; a latinoknál mindenütt csak a bomlási procezzust látjuk, a melyet talán csak később, egy nagy fellendüléssel kapcsolatban fog az új rend megalkotása követni. Mindhárom latin államban az új irányzat valóság-gal kettészakította a társadalmat, két részre

A KOSSUTH-PÁRT A MAUZOLEUM ELŐTT.

A KOSSUTH-PÁRT LAKOMÁJA A HUNGÁRLIÁBAN.

osztotta a nemzetet, a melyek csaknem ellenségek gyanánt állanak egymással szemben. Szinte azt lehet hinni, hogy az a türelmetlenség, a mely a germánoknál kifelé nyilvánul meg, a latinoknál befelé jelentkezik; ez pedig kétségtelenül a türelmetlenségnek a veszedelmesebb formája. Mikor Bodley, egy angol megfigyelő megírta könyvét Franciaországról, úgy tűnt fel neki, hogy Franciaországban a radikálisok épen olyan türelmetlenek, sőt talán még türelmetlenebbek, mint a klerikálisok, a kiket ezzel megvádoltak. A végleteknek a latin világban való ez a találkozása teszi azt is, hogy a köztársasági Franciaországban még ma is sokkal erősebben élnek az arisztokrata hagyományok, és az ország egész berendezését tekintve sokkal kevéssé demokratikus, mint a konzervatívizmusáért hihetetlenül sokszor megvádolt Anglia.

Ha tovább megyünk, még a társadalmi haladás szélső irányát képviselő szocializmusnak is jelentékeny eltérései vannak a szerint, a hogy az latin, vagy germán talajból nőtt ki. A latinoknál a szocializmusnak számtalan olyan árnyalata van, a mely a germánoknál nem ismeretes, és a latinok szocializmusa nagyon hajlandó átépíteni az anarchizmus szélsőségeibe. A germánoknál ellenben, különösen Németországban még a szocializmus is azon fogalmak szerint alakul ki, a melyeket tulajdonképpen megdönteni akarnak. A fegyelem, szervezet, és tekintély, szóval a régi rendnek a szentháromsága a német szocializmusban

A JUSTH-PÁRT LAKOMÁJA A ROYALBAN.

KOSSUTH LAJOS HALÁLÁNAK ÉVFORDULÓJA. — Jely Gyula félvételei.

épen olyan erős, mint bármelyik más társadalmi osztályban, vagy bármelyik politikai pártjánál.

Ugyanezen eltérések szerint alakulnak ki a morális fogalmak is. A morál kérdéseit a francziák mérték leghamarább megszabadítani béklyóikból és náluk aránylag könnyen visznek a nyilvánosság elé olyan kérdéseket, a melyeket másutt nyíltan tárgyalni nem szabad. Én meg vagyok győződve róla, hogy Páris — és pedig különösen a francziák és nem a hoteliek és idegenek Párisa, — egy cseppel sem erkölestelenebb, mint a Spree parti német metropolis, csak a hire rosszabb. Talán van benne valami igazság, hogy hipokritizmus eltitkolni olyan dolgokat, a mik tényleg megvannak, de viszont nem lehet eltagadni azt sem, hogy vannak morális, vagy immorális jellegű dolgok, a melyeknek destruktív ereje akkor jelentkezik igazán, ha nyilvánosság elé kerülnek.

Mindezek a felsorolt körülmények egyet mutatnak, hogy e germán világban a fejlődés az egyenes, mérsékelt emelkedés vonalában, a latin világban ellenben nagy leromlásokkal tarkítva inkább fellendülésszerűleg történik. Ma a latinok a hullám lefelé menő oldalán vannak.

Boross János, a gyűlés előadója és Tóbiás Ádám billéi földműves, a gyűlés egyik szóoka.

A magyar földművesek távozása a gyűlésről.

A FŐVÁROSI VIGADÓBAN MÁRCZIUS 19-IKÉN TARTOTT VÁLASZTÓJOGI GYŰLÉSÉRŐL.

Mi az oka a fejlődésben és a fajok életében megnyilatkozó különbségnek? Egy szellemes francia író erre azzal a megjegyzéssel válaszol, hogy vannak női és férfi, jellegű fajok, a latinok az előbbi, a germánok az utóbbi klasziszba tartoznak. Az előbbieket ideálissal vezetik magukat, és ha ninesenek olyan ideálok előttük, a melyek után nagy hévvel törekszenek, akkor a belső romlás processzusa éri utól őket. Az utóbbiak a pozitívumokra építik egész berendezésüket, és ez adja meg azt a szilárdságot, a mely alkotásaikban megnyilatkozik és ez juttatja a megtartó konzerváló irányt tulsúlyra. Ezért van az is, hogy a latin fajok összes szereplése erősebben hat a képzetre, erősebben kap meg bennünket, mint a germánoké. De ezért van az is, hogy mikor az ember higgadtan, nyugodt ítélőképességgel nézi a dolgokat, akkor a germánok erősebbeknek, komolyabbaknak és az életre képebbeknek tűnnek fel. A kultúrában mindig a latinok képviselték a bajnalt, de a nappal munkáját a germánok végezték.

Tulajdonképpen mi is a kultúra? Alkalmazhatunk kétféle meghatározást. A kultúra lehet azoknak a dolgoknak az összessége, a melyek az emberiségnek a szellemi életére vonatkoznak, másik értelemben a kultúra magába foglalja mindazt, a mi egy korszaknak az egész életére vonatkozik, vagyis ebben a meghatározásban körülbelül fedi a civilizáció fogalmát. Ha az előbbi meghatározásból indulunk ki, akkor a kultúra erősebb és beesebb a latinoknál, ha ellenben a másik meghatározást tekintjük, akkor úgy látjuk, hogy a germánoknál a civilizáció kezd mélyebb és intenzívebb lenni. Olyan dolgok ezek, a melyek szinte kölcsönhatásként kiegészítik egymást, de a melyek végeredményben az alapvető különbségekből erednek. Nálunk nem rokonszenves a germánok díszere, mert a germán szóba a köztudat rendszeren német, sőt speciálisan osztrák mellékelt szokott belekeverni. Tényeket azonban eltagadni nem lehet. Bizonyos, hogy ma a germánok azok, a kik a társadalomban a rendet és haladást képviselik, mert a latinoknál beállott — reméljük, hogy csak ideiglenesen — a stagnálás állapota. Ránk nézve a germán befolyás sohasem volt kellemes, sőt a legtöbb esetben ártalmunkra volt. Ha ellenben a mi sajátos, külön álláspontunkról felelőskedve, egyetemes világtörténelmi szempontból nézzük a dolgokat, az igazságot megtagadni tőlük nem szabad.

Tonelli Sándor.

OSTROM A LEVEGŐBŐL HATVAN ÉVVEL EZELETT.

Az Uchatius testvérek léghajója.

A léghajózás és a repülés irodalma roppant arányokat ölt. Újabb meg újabb könyvek, füzetek, cikkek foglalkoznak bőségesen a levegő meghódításának technikájával és történetével a Horatius ünnepelte Archytas galambjától Blériot repülőgépig, s az első Mongolfiertől

Zeppelin kormányozható léghajójáig. Megemlékeznek róla, hogy a hadvezetők kezdetül fogva reávetették szemüket a léghajóra s hogy már 1797-ben kémlelő eszközül használták a Fleurus melletti csatában; szerepet adnak neki az amerikai szabadságharcban s méginkább a porosz-francia háború idején Páris ostroma alatt, — csak egyről, a hadi léghajó legérdekesebb alkalmazásainak egyikéről nem tudnak: a két Uchatius testvér hadiballonjairól, melyek nem kémleni, hanem bombát és golyót szórni, megjelentek 1849-ben, az osztrákok által ostromolt Velence fölött.

Azt szokták mondani a régi osztrák hadseregéről, hogy egy ötlettel mindig meg szokott készni. Ezúttal az ötletben nem volt hiba, mert a két Uchatius testvér találmánya, a léghajó-technika fejlettségének akkori fokát tekintve, valóban elnős, sőt barmulatot keltő és csak a hadvezetés rövidlátásán múlt, hogy meglepő sikert nem lehetett elérni vele. Tessék elképzelni: a két Uchatius, József és Ferenc (az utóbbi a nevével elnevezett ágyú és lövedék nagyhírű feltalálója) kezében tartotta a siker minden feltételét, készen állt Trientben száz-husz hadiballonja, csak épen egy hajót nem kaphattak a hadvezetésőtől semmi kérésre és rimánkodásra, hogy ballonjaikat Velence elé szállíthassák. De még így is a történeti tények közé vehető, hogy az osztrákok 1849-ben hadi ballonokkal lövöldöztek Velencezt.

A két Uchatius — akkor mindketten tüzérfőhadnagyk — a hadügyminiszter engedelmével és parancsával indították meg léghajó-expedíciójukat s találmányukat akkor bombavető ballon (Bombenballon) néven emlegették. Ezek a bombavető ballonok szövetszövetből készült nagy Mongolfier-féle léggömbök voltak; kosarukban ember nem szállt fel s a levegőt a ballon alatt elhelyezett tüzhely, illetőleg rostély ritkította melegével. A tüzhely alá volt erősítve a bomba és adott pillanatban egy rakétaszzerű készülék választotta el a bombát a léggömbtől. Ez a rakéta puskaporral megtöltött eső volt, melynek égési idejét második percnyi pontossággal előre meg lehetett határozni.

Mielőtt útnak indították volna a bombavető léggömböt, kis próba-léggömböket bocsátottak előre, megfigyelték szállásuknak idejét s a szerint szabályozták a puskaporral megtöltött eső hosszát. Ha ez a rakéta végig égett, az utolsó pillanatban meggyújtotta a bombát és egyúttal elválasztotta a léggömbtől.

A százhusz ballon kisebbik részét bomba helyett nagyszabású puskacsövekkel szerelték fel, melyeknek mindegyike puskaporral és nyolc-száz ólomgolyóval volt megtöltve. Ezek is csak akkor sülték el, midőn már elváltak a léggömbtől az ellenséges tábor kiszemelt pontja fölött.

És most adjuk át a szót Uchatius József főhadnagynak, a feltalálók egyikének, ki egy levelében így mondja a léghajó-expedíciójának történetét és viszontagságait: „És mi lett végül az eredmény? — írja. — Csak az, hogy

százhusz léggömb helyett csak négyet küldhettünk Velence fölé, a többi pedig vissza kellett vinni Bécsbe. De hogy igazságot szolgáltassak az új fegyvernek és nem kevésbé a mi számításainknak, ki kell jelentenem, hogy nem múlt sem egyiken sem másikon, hogy négy helyett nem százhusz, sőt annál is több bombát és gyújtótestet nem küldhettünk léggömbjeinkkel a dogék városra fölé. Annak, hogy nem történhetett így, az volt az oka, hogy nem álltak megfelelő eszközök rendelkezésünkre. Röviden megemlékezem itt tervünk sorsáról, csak azért, hogy belbizonyíthassam fenti állításom valóságát.

Megérkezünk a rettentő módon összelövedőzt Malgherába, nagy várakozást keltve az ostromlást vezénylő gróf Thurn altábornagyban és szinte még nagyobb bajtársaink közt, kik megszabadítóik gyanánt üdvözöltek bennünket, abban a boldog reményben, hogy most már végre megszabadulnak majdnem hat hetes ütegcsapatuk kimerítő és veszélyes fíradalmaitól. — De az erőd kaszárnyáinak ormán lengő tengernagyi lobogó és feketesárga zászló már kezdetben sem biztattak bennünket semmi jóval, — mert velünk, az érkezőkkel szemközt lobogtatta mindkettőt a szél — vagyis Velence felől a szárazföld irányában, s négy napon és négy éjjelen át egyetlen egyszer sem akartak ellenkező irányba fordulni. Ily kevéssé biztató körülmények közt mindenképen ajánlatos volt a tenger felől folytatni tovább kísérleteinket.

Két nap múlva a *Vulcano* nevű hadi gőzcsóna a hajórajhoz érkezünk, s a kísérleti ballonok röptének iránya már másnap valószínűvé tette előttünk azt a lehetőséget, hogy felszállhatunk és megkezdhetjük működésünket. De minthogy flottánk nagyon szegény volt rendelkezésünkre bocsátható hajókban, különösen pedig gőzhajókban s a *Vulcano*-t is — sajnos — mindenféle másnemű szolgálatokra kellett felhasználni, hat nap alatt csak két ízben vált lehetségessé számunkra, hogy a hajó, rövid időre bár, rendelkezésünkre álljon kísérleteinkhez.

Eredetileg csak tizenkét ballont vittünk magunkkal az előkísérletekhez, mert a váratlanul kapott parancs idején épen csak annyi volt készen; de már elutazásunk előtt hozzáfogtak Bécsben a nagyobb arányban való gyártáshoz, s ezeknek a ballonoknak is meg kellett érkezniük már Triestbe.

Mi tehát, az ősém meg én, tengerre szállásunknak hetedik napján egy nyomoruságos hadi trabacolón Triestbe vitorlázunk, ott találtuk a már meg is érkezett küldeményt, két egyenlő részre osztottuk, melyeknek egyikét az ősém rakta fel és visszatért vele a flottához, én meg a másikával visszatértem Malgherába, hogy készen álljak minden esetre, mert még sem lehetett fölteni, hogy a szélnek kezdetben megfigyelt járása meg ne változhatnék.

Igy tehát most már két oldalról állunk készületen Velencevel szemben, de a nélkül, hogy csak egyetlen egyszer is kedvező szelet

kaptam volna, míg ősémnek kedvezett a szél iránya, de nem kapott hajót; mert annak a gőzösnek, mely Triestből meghozta, továbbra is őrző szolgálatot kellett tennie, s ősémnek csak néhányszor sikerült megragadnia egy-egy szabad pillanatot és a Lidóhoz közeledve négy ballont bocsátania Velence fölé. E ballonok ketteje bomba helyett golyós csövekkel volt felszerelve.

A másik két ballon bombát vetett alá, melyeknek egyike állítólag szétromboltá egy ellenséges gőzös jobb kerekét, feltéve, hogy igazat mondott az a Velenceből hozzánk eljuttott plakátum, melyet saját szememmel láttam.

Az előbb említett két ballon a Szent Márk terén tette meg kötelességét. Ott hullott le a golyós csövek néhány töltése s a két tüzhely, melyekkel a gömböket fűtötték. Egy angol és egy görög kapitány, kiket nem nagy idővel azután, Velenceből jövet, flottánk feltartóztatott, egybehangozóan azt mondták, hogy ez a két ballon páni rettegést keltett a város lakóiban; mindenki a házakba menekült.

Magam is azt hiszem, hogy ha külön hajót bocsátottak volna rendelkezésünkre, s így zavartalanul működhetünk volna, sikerült volna eléremünk valamelyes eredményt mind a száz-husz ballonunkkal, mert e fegyvernek erkölcsi hatása sokkal nagyobb a romboló hatásánál, s amazt fokozza még az a nyomasztó érzés, melyet az emberekben kelt, kik védtelenül kiszolgáltatva érzik magukat, a nélkül, hogy képesek volnának hasonló értékű fegyvert szegezni e fegyver ellenében.

De az utóbbi időben léggömbjeink nélkül is elég rosul ment sora a szegény velenceieknek; huszonnégy fontos golyóink és harmincz, sőt hatvan fontos granátaink egynémelyike 5200—6000 lépésnyi roppant messzeséget repülve át, elérte Szent Márk terét is. Ennek következtében a lakosság kénytelen volt odahagyni a városnak Malghera irányába eső fele részét, a gazdagabbak a Lidóhoz közelebb eső épületekbe vonultak, de a szegényebbeknek a közeli szigetekre kellett menekülniök s ennek következtében tízezer ember hajléktalanná vált.

Bármily rosul volt körülzárva a város és bármily szegényesen üzhették a kicsinyben való csempészetet, a velenceiek mégis nagy szűkében voltak az élelemnek, a mi hogy mily rosul eshetett a gazdagabbaknak, bizonyosra reá az a tény, hogy a város meghódítása előtt főhadiszállásunkra küldött két követ nem szegélyt azzal a kéréssel állni elő, hogy engedjék meg délebbre nálunk maradniök. Gróf Thurn altábornagy nemcsak hogy megengedte azt, hanem meg is hívta őket asztalához.

E kis eltérés után most már nem maradna hátra számomra más, mint hogy elmondjam,

AZ ÜLÉS LEZÁRLÁSA UTÁN.

A KÉPVISELŐHÁZ UTOLSÓ ÜLÉSE MÁRCZIUS 21-ÉN.

A KÉPVISELŐK TÁVOZÁSA AZ ÜLÉSÉRŐL.

mily véget ért vállalkozásunk. ősémnek a flottától, hogy szénről gondoskodjék, másodizben is Triestbe kellett mennie, a mely út jó gőzcsónát, legfeljebb hat óra alatt elvégezhető.

Közben erős bóra kerekedett, s mire visszatért a flottához, a *Vulcano* a ballonokkal együtt eltűnt; két álló napig kereste a *Trieste* nevű gőzös, melyen ősém visszatért Triestből s a melynek továbbra is fedélzetén maradt; lementek egészen a Po torkolatáig, aztán átkanyarodtak az isztriai partokhoz, végighajóztak mellettök alá s fel egészen Triest kikötőjéig, hol nagy csodálkozásukra meglették a *Vulcano*-t, mely, mint ekkor kitudt, önhatalmul elszakadt a flottától, horgonyt vetett a triestzi kikötőben s ki is rakta már a ballonokat és mindent, a mi hozzájuk tartozott. ősém tüstént felkereste Dahleruk altengernagyt, ki gyöngélkedése miatt épen Triestben volt, és másik hajót kért tőle, de azt a kedves választ kapta, hogy ballon-kísérleteihez nem bocsátható rendelkezésére több hajó — a szolgálat érdekében.

Ily körülmények közt nem tehetett jobbat, mint hogy csomagolt, engem pedig értesített arról, hogy bevonult Bécsbe. Levele lázas beteg talál egy velencei villában, Mestre közelében.

Igy szólnak Uchatius József főhadnagy feljegyzései. Augusztus 10-ikén már ő maga is

visszatért Bécsbe, a nélkül, hogy egyetlenegyszer is módja lett volna, — a szél kedvezőtlen járása miatt — a szárazföldi oldalról operálnia léghajójával. Velence meghódított augusztus 22-ikén. És ezzel végéhez ért az Uchatius testvérek vállalkozása, melyet feszült érdeklődéssel kísérték Európaszerte. A két ifju tiszt terve kitűnő volt, hadiléggömbjeik szerkezete czélszerű és valóban elnős, de mit ért, ha nem érthettek el annyit sem, hogy egy külön hajót, csak egyetlenegyszer is bocsátottak volna rendelkezésükre! A régi osztrák hadvezetésnek ez egyszer módjában lett volna, messzire megelőzni korát, — de győzött a czopf és a maradiság, s a két Uchatius testvér szenális leleménye kárba vesztett. — a.

AZ ELLENFORRADALOM TÖRTÉNETIRÓJA.

Helfert József Sándor báró.

Ferencz József király ismét elvesztette egy régi emberét. Mondhatjuk úgy is: az utolsót legrégebbi hívei közül. Most halt meg Bécsben, túlélvé korát, a régi Ausztriát és önmagát is, Helfert József Sándor báró, a Ferencz József-rend kancellárja, a történetíró, Schwarzenberg, Stadion, Bach és Thun kortársa, fegyvertársa. A király, kinek mindig jellemző vonásai közé tartozott a mélyeséges ragaszkodás régi híveihez, kik mintegy kapcsolatot alkottak közte és szülei, valamint a trónon való elődei közt (ki ne hallott volna arról a szinte fiú ragaszkodásról, mely egykor Radeckiyhez, az agg hadvezérhez kötötte?), nagy részvéttel kísérte Helfert báró halálküzdelmét s elküldötte személynék képviselőjét a temetésére.

Helfert báró tíz évvel volt idősebb, mint a király. Ökilenczven éves volt, Ferencz József király augusztusban lesz nyolczvan. Egykor, egy történelmi nevezetességű napon, hatvankét évvel ezelőtt, egész életre szóló közösség támadt közöttük. Olmützben, 1848 december 2-ikán a tizennyolcz éves Ferencz főherceg Ferencz József névvel, a forradalom viharai közt a császári trónra lépett, és Helfert e nagy jelenet tanúja, utóbb történetírója volt. Azon túl is hűséges híve maradt császárnak; akkor is, midőn az események már széles medret vajtak közöttük, s míg ő kitartott a régi osztrák politikuskok merev centralizmusa mellett, a császár, — mint a magyar képviselőház egykori elnöke mondotta: — felismerve az eseményekben rejlő tanulságot, Szent István birodalmának királyává koronáztatta magát.

De legyünk igazságosak e férfi emléke iránt. Mint történetíró — s e minőségében rejlik életének értéke és jelentősége — a becsületes tárgyilagosságot tüzte ezéül. Ha mégis elfogult szemmel nézi szabadságharcunk eseményeit s a kiegyezést, nem jó szándékan mulik, hanem érzületen. Ez az érzülete pedig már

negyvennyolczban az ellenforradalomhoz, s utóbb is a reakcióhoz húzza.

A forradalom, oh, az nagyon sértette Helfert kényes izlését. Nehéz volt elviselnie a barrikád-hősöknek a kifogástalan modorral oly nehezen megegyeztethető magaviseletét. Pedig ő maga is megértette az idők intését s ott hagyta a krakkói egyetem katedráját, szülőhazájában, Csehországban, képviselővé választotta magát a birodalmi gyűlésbe, jogokat követelt népének, sőt megszavazta a jobbágyok föltszabadítását is. De tovább nem ment s még alig egy évvel ezelőtt megjelent történeti munkájában is felháborodással említi azokat a «fiatal urakat», kik a bécsi egyetem aulájából vitték ki az utcára a szabadság eszméjét, és Kudlich «studiosus»-t, ki a jó izlésbe nagyon is beleütköző hangon szólította fel a parasztokat, hogy ne fizessenek robotot, hanem ereszsenek bajszot, olvassanak újságot és alapítsanak egyesületeket. Oh, ez nehezen elviselhető letérese volt minden fegyelmnek és jó erkölcsnek. Hát még a barrikádok! E rémes napon, — május 26-án — uram bocsá, «még tisztességes nők is puskásan jelentek meg az utcán!»

Helfert bárónak egészen más felfogása volt a szabadságról, mint ezeknek a barrikád-hősöknek. Érezte ezt történeti munkáiban is. Múlt évben kiadott könyvében (Az osztrák forradalom az 1848—1849-iki közép-európai mozgalommal való összefüggésében, II. kötet.) ezt a jellegét írja egyik fejezetének élére: «A népek: gyermekek; időnkint játékszerrel kell nekik adni, melyet aztán utóbb elszednek tőlük.» Még egy mottó e könyvből: «Századunknak jutott a világon talán párját nem lelő látvány, hogy az eszmék vetették elénk a barbárságot s a fegyver juttatta ismét jogaihoz a civilizációt.»

A gondolatok ily körében élve, Helfert báró még nyolczvankilenc éves korában sem foglalkozik szívesen e barbár korszak erőteljesen cselekvő hőseivel. Annál nagyobb előszeretettel veszi tollára a negyvennyolczas idők eszázrhú alakjait és udvari anekdotáit. Prágában a hetvenes évek elején kiadott nagy munkája is (Ausztria története az 1848-iki bécsi októberi forradalomtól fogva), különösen pedig annak Ferencz József eszázrhú trónfoglalásáról szóló kötete, gazdag az illymű följegyzésekben, s nemcsak szerzője írhatta le nagy elégtétellel, hanem a későbbi kor gyermekei is élvezettel olvashatják a leírását annak az előkelő színekkel megfestett kora reggeli jelenetnek, mely bevezetője volt az olmtüzi trónfoglalásnak:

«Félnyolczkor a nagy trónterembe nyíló helyiségek lassan-lassan megnépesedtek perczről-perczre növekvő sokasággal. A fekete frakk, a papi talár s az egyenruhák minden neme festői tarkasággal vegyültek. Minden arcon meglátszott a kíváncsiság s a feszült várakozás, s a legtöbben azok felé fordultak, kiket jobban értesültek hittek, holott azok ép oly kevéssé tudtak a bekövetkezendőkről, mint ők maguk. A kezdetben szakadozott és halk tárgyalás mind élénkebbé vált, úgy, hogy a kamarásoknak kellett eszondot inteniök, nehogy áthallassék a zaj a szomszédos trónterembe. Oda csak keveseket bocsátottak be az érkezettek közül: a főherzegeket és főherzegnőket, de kíséretök nélkül, a minisztereket (Helfert mint a közoktatásügyi miniszter helyettese és első államtitkár volt jelen), Windischgrützet és Jelasicot, Grünne gróft, Hübler követéségi tanácsost. Ez egy tintatartóval felszerelt asztal körül tett-vett, a hol nyilvánvalóan szerep várt rá. A eszázrhú ház tagjai közül megjelentek: Mária Dorottya főherzegnő, József nádor özvegye és Erzsébet főherzegnő, az estei főherzeg neje, aztán Ferdinánd Max, Károly Lajos, Károly Ferdinánd, Vilmos, József és estei Ferdinánd főherzegek. De ezek maguk is teljességgel tájékozatlanok voltak abban a tekintetben, hogy miért is hívták őket. Károly Ferdinánd főherzeg megszólította a hadügyminisztert: «Ugyan mondja meg már, mi történik itt ma, hogy már nyolcz órára ide rendelték bennünket?» — «Méltyóztassék csak egy pillanatig türelemmel lenni eszázrhú fenségének, azonnal megtudjuk.»

Ferdinánd király s a jó Mária Anna királyné, Zsófia főherzegnő, Károly Lajos, József, Vil-

HELPERT JÓZSEF SÁNDOR BÁRÓ.

mos, Károly Ferdinánd és estei Ferencz főherzegek mind meghaltak már; tragikus vége szakadt régen a boldogtalan Ferdinánd Max főherzeg életének is; elköltöztek a miniszterek s Hübler, Windischgrütze, Jelasicus, — meghalt mindenki, a ki a nagy történelmi jelenet tanuja volt. Közülök csak Helfert báró élt még hirmondónak. S most elvitték őt is szülőhazájába, Csehországba és koporsója már ott áll a pottensteini családi sírban, régebben elhalt fiának koporsója mellett. Az olmtüzi trónfoglalásnak immár csak a főszereplője él, a nyolczvan éves király. Hatvanék év előtti hivatól elhagyottan, egyedül.

SZÍNHÁZAK.

A mibez minden asszony ért. J. M. Barrie vigjátéka a Nemzeti Színházban. — Az obsitos, Bakonyi Károly és Kálmán Imre színjátéka a Vigszínházban. — Rozmarin néni. Vajda Ernő vigjátéka a Magyar Színházban. — A nagyapó. Szigligeti Ede felújított vigjátéka a Nemzeti Színházban.

Az érzelmesség szele fű végig a színházak műsorán. Véletlenül tekintünk-e, vagy az idők fordulása jelének? Az igazságok spekulációjának? Mert az érzelmesség tulajdonképen fölül áll a divaton, arra mindig biztosan lehet számítani. Közönséggé tömörülve az emberek jószívűek, igazságosak, optimisták, könyörültek és könnyen megrikathatók. Ha pedig sirnak, megkövetelik, hogy könnyeket föl is száritsák. Ibsennek a nagy közönség kegyetlenségét nem bocsátja meg. A nagy tragédiából csak a könnye omlását szereti. A rezignáció vagy a kétely jelével végződő darabok nagy nyugtalanságot hagynak a szívből. Nem is a közönség magatartása nevezetes, hanem az íróké. Hogy annyira szeretnek az érzelmesség húrján játszani! Fáradságot jelent-e ez? Mert az érzelmességben van valami nyugtató, valami bódító, a mi a nyugtalanságot oszlatja. A megindultságban kiegyenlítődik minden, a gondolkodás nyugalomra tér és az ember meg van elégedve — magával. Művészi tekintetben kissé hátrálunk és lejjebb ereszkedünk. Meglehet, erre következik majd új nekilendülés, emelkedés.

Az angol Barrie darabja bizonyára a legértékesebb; ennek van talaja, angol talaj és levegője, angol levegő. Ez, bár mesterség dolgában a francziákra emlékeztet, csak Angliában teremhetett. Külsőségek: Angliában mindennapi dolog, hogy jómódú leány még 27 éves korában hajadon; a statisztika bizonyára megerősíti, hogy ott a házasság átlagos életkora nagyobb, mint a szárazföldön. Angol vonás a szív jóságának praktikus megnyilatkozása, üzletnek és szívnek esodálato egybefonódása. Angol az az energia, melylyel az ember célja felé tör és ennek alárendel mindent, érzését,

de érzékiségét is. A humor mint élető szellem, mint szuverén magatartása az írónak, mint életeleme az alakoknak, az angol irodalom törzsökös vonása. A magasból ontja a humor napja sugarait és világos lesz tőle minden, néha reggeli hűvös világosság, néha meleg őszi fény. Angol végre annak a problémának formálása, mely a mi darabunknak is centruma, a férfi önzésének a nő odaadásával való harca. Darabunkban sok a szépséges, furcsaság és konvencionalitás is, de mert ez az egységes angol szellem hatja át, szinte a stílus magaslatára emelkedik és a közönség majd minden rétegének szerzett gyönyörűséget, habár nem mindegyikének egyformát.

Indulni a darab azzal az angol furcsasággal indul, hogy John Shand, a ki télen diák, nyáron nagy szegénysége miatt vasúti hordár, kétszer hetenkint éjjel a jómódú Wylie házába lopózik, hogy könyvtárában tanulhasson. Egyszer azután rajt érik, de midőn megtudják a tényállást, megindulást éreznek és segíteni akarják tanulmányait. Ezt az emberi érzést azonban egybekapcsolják azzal a praktikus gondolattal, hogy John Shand kösse le magát, közjegyző előtt, hogy öt év múlva nőül veszi a ház leányát, Maggiet, ki eddig nem tudott férjre szert tenni és már 27 éves. Hat év után John Shand member of parliament. Nőül fogja-e venni Maggiet, ki most 33 éves, míg ő 27? Az okos Maggie a döntő pillanatban föloldja kötelezettsége alól. Részint mert megszerette Johnt és nem akarja lehúzni, részint mert ha van mód öt lekötni, akkor nagylelkűsége az. Ez Párisban lehetetlen úgy volna, talán Budapesten is, de John Shand nőül veszi Maggiet. John Shand azt mondja: Alkú: alkú. Az üzleti becsületnek is van heroizmusa. John Shand különben annyira el van foglalva karrier-jével, hogy semmi egyéb iránt ninesen érzi. Végül pedig John Shand, ámbár nagyon el van foglalva magával és karrier-jével, mégis kell, hogy megindulást érezzen e kis nő előtt, ki hősi türelemmel várt hat évig, közben megtanult francziául, stenografiát (ez fontos, mert hasznos), mindent, a mit meg lehet tanulni, és a mivel hasznára lehet majd férjének. John Shand meg van elégedve a maga nagylelkűségével és ez az odaadás is hizeleg férfiúi öntudatának.

Hogy folytatta volna német író ezt a témát? Johann Sand szegyelte volna feleségét, sokat filozofált volna és végre megszeretvén valamely ideális fiatal leányt, a halálba kergette volna kis gyámoltalan feleségét. Francia író szírién karjaiba vezette volna Jean Sandot, talán több szírién karjaiba, felesége elvált volna tőle, Jean pedig belepusztult volna szíriénjeibe. Vagyoni dolgok nagy szerepet játszottak volna az ügy lefolyásában. Barrie is fiatal ladyt szabadt rá Johnunkra, csak hogy az okos és most már teljesen kiművelt Maggie nem esik kétségbe, hanem bátran megindítja a küzdelmet a szép lady ellen. Alapföltevés: se a lady ne szeresse igazán Johnt, se John a ladyt, mert különben minden hiába. Ez kitudódhatik, ha néhány napig reggeltől estig együtt vannak, persze megbízható őrizet alatt (ez Angliában is szükséges!). A próba sikerül. A ladyt csak fantáziája vitte a flirtbe, a melyből hamar kiábrándul. De hogyan ábrándul ki John? Unatkozik a lady mellett. Miért unatkozik? Mert nem találja meg mellette azt, a mit Maggienál talált, a hü odaadást, a diszkrét segítséget, a teljes megértést. Mert Maggie több neki, mint maga sejtette. Maggienak közsöni sikereinek nagy részét, John visszatér Maggiethez, kissé megszegyenülten, kissé megaláztatottan, mert megismerte magát, megismerte Maggiet és meglátta, mily magasán áll az fölötte. De ezt meglátván, fölemelkedett Maggiethez. A végén mindketten nagy, szent nevetésben egyesülnek. Kinevetik egymást és magukat, a humor magaslatán egyesülnek. Ez a darab az okos nő apoteozisa. Megvalom, ritka élvezetet találtam a darabban, a mihez nem kis mértékben hozzájárult a darab kitünő előadása. Alszeghy Irma nem lehetett ugyan az a jelentéktelennek látszó asszony, kiből azután ez a nőességben szuverén nő lesz, de magát ezt a szuverénitást a legfényesebben megjátszotta. Más hangnemből ugyanoly szuverén volt Rákosi Szidi, mint Maggie

barátinője, és ez a duett szopránban és altban a legkritikább élvezetek egyike volt.

Most tessék jó mélyen leszállni, következék az *Obsitos*, muzsikaszóval, érzelmes dalokkal, kuplékkal és megfelelő képtelenségekkel. A kuplék szépek és a kísérő zene határozottan jobb, mint a kabaretban. A kabaretról érdemes volna ebben az összefüggésben szólni, de más-korra is maradjon valami. A kabaretrész tehát igen jó volt és a közönség valóságos öröngött. A kabaret a színházban határozottan nobilissabb, az ember kényelmesebben élvezi, füst és sör nélkül. Egyébként is finomabb, noha itt zsidó zsargonban kell élvezni. Mire nem jó a zsidó és a zsidó zsargon! Előbb a népszínműben desszert volt, a Velencei Kalmárban és változataiban fekete mumus és most a kabaretben féttel. De hagyjuk már a kabaretet az *Obsitos*ban, melylyel különben is csak tényleg kapcsolatos. A kabaret egyébiránt szemtelen kis ficzkó, mindent megkaparint, az operetteből valamit, a balletből valamit, egészen újmódi tánczot, és most a jó Tapolczainak tánczolni is kell. Lám, nem bírok szabadulni a kabarettól. De ha annyira meglepett! Hogy tudhattam én, hogy színjátékban kabaret is van? De most már fejest beleugrom az *Obsitos* cselekvényébe és elmondom, hogy a nemzetes asszony várja a tizenöt év óta Olaszországba került katona fiát (1851—1866)

Andris (Hegedüs): Édes anyám! (I. felvonás.)

Százszorszép (Tapolczai): Piroska (Aornai Berta): Tihámér (Sarkadi): Oh milyen, oh milyen finomak vagyunk! (II. felvonás.)

és midőn a háborúnak vége és az obsitosok mind hazatérnek, az egyikben fölismeri fiát, a ki nem meri kiábrándítani a szegény öreg-asszonyt, mert ő az, kit a csatatéren maradt fiú agonijában megbizott, hogy anyjával közölje hősi halála hírt. Később mégis kitudódik az igazság, de a hívívő közben beleszeretett a nemzetes asszony leányába és a darab így sirva-vigadva, magyarosan, végződik. (Hol van itt a kabaret? De hiszen mondtam, hogy ez csak betét! Ne tessék többé ilyet kérdezni!) Egy igen szép jelenete van a darabnak. Az egész falu együtt van és mindenki tudja már, hogy az obsitos nem a nemzetes asszony fia. Vádolják, hogy csalta az öreg asszonyt, szándékosan, hogy a leányt megkaparintsa magának. Az obsitos azt mondja: Én csaltam? No lássuk, kinek van szíve az igazságot megmondani neki, itt jó. És kilép a nemzetes asszony, fehér selyem ruhában, régi módi főkötővel, hogy minémet tánczoljon leánya eljegyzésének ünneplésére, (kit most kellene a szomszéd fiával eljegyezni). Ki merné ezt az anyát kiábrándítani? A zene gyönyörű menuette gyűjt rá és az öreg asszony boldog mosolygással tánczra perdül. Ez a jelenet méltó a szép zenéhez, ez drámai jelenet, de kinek van érzéke a kabaretdalok után ezt élvezni? Ez a darab nem az, a mit Bakonyitól vártunk.

Rozmarin nénirol még ennyi jót sem mondhatunk. Van némi báj az egészben és fino-

Malszka (Sz. Varsányi Irén): Olvassa Becirker úr, itt az obsitja. (III. felvonás.)

«AZ OBSITOS» ELŐADÁSA A VIGSZÍNHÁZBAN. — Jely Gyula fővétel.

MAKK KIRÁLY.

VÖRÖS ALSÓ.

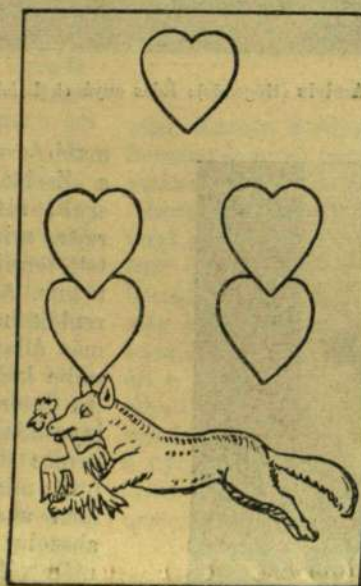
MAKK ALSÓ.

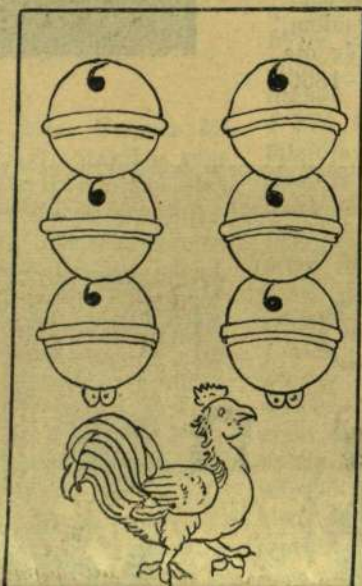
ZÖLD HÁRMAS.

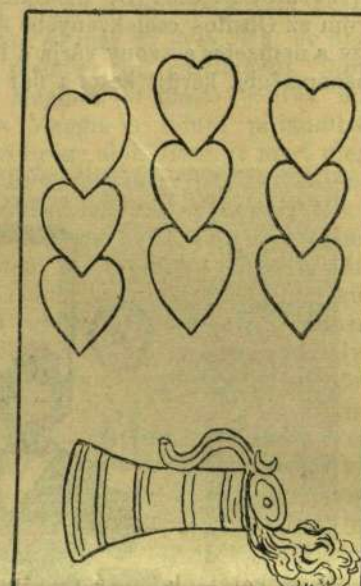
VÖRÖS DISZNÓ.

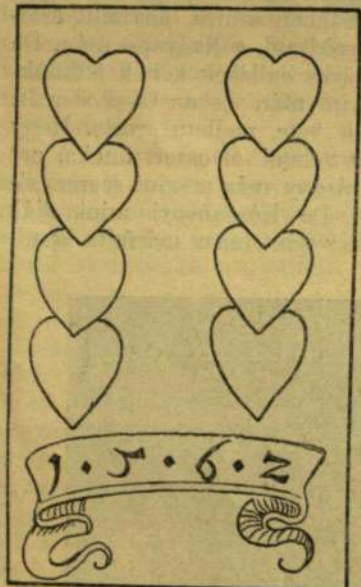
VÖRÖS ÖTÖS.

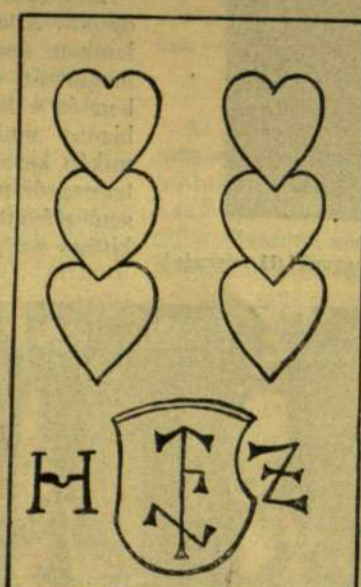
TÖK HATOS.

VÖRÖS KIENCZES.

VÖRÖS NYOLOZÁS. (A gyártás évszámával.)

VÖRÖS HATOS. (A nyomdai jeggyel.)

MAKK ALSÓ.

TÖK ALSÓ.

A LEGRÉGIBB MAGYAR KÁRTYÁK.

A LEGRÉGIBB MAGYAR KÁRTYÁK.

Máig még eldöntetlen kérdés — s talán mindig az is marad, — hogy hol és mikor találták fel a kártyajátékot? Annyi bizonyos, hogy a középkorban már általánosan elterjedt volt, innen a gyakori tiltórendeletek. Olasz-, Francia- és Németország vitatkoznak az első országok voltak Európában az első kártyagyártók, s az olasz kártyából fejlődött ki a francia és a német kártya.

A francia kártya 52 lapból áll, négy színe van, úgy mint a *coeur* és *carreau* vörösek, a

pique és *trèfle* feketék. Minden színben van négy úgynevezett figura: az ász, király, dame és valet (Bube), továbbá kilencz számozott kártyalap (tízről kettőig), vagyis összesen 13 drb. A francia kártya whist néven is szerepel, ha pedig a 2—6 számú lapok hiányoznak belőle, a *piquet* kártyát kapjuk.

A német kártyában is megvan a négy szín, úgy mint a makk, zöld (levél), vörös (szív) és sárga (eredetileg Schelle, csörgő). Minden színben van négy figura: ász, király, főső, alsó és kilencz szám (10—2), illetőleg később csak négy (10—7-ig).

Az olasz kártya is négy sorozatból állott,

úgy mint a kardos, filléres, serleges és botos rajzából. A szintén olasz eredetű tarokk 78 lapból áll, a hol a figurák közt a lovas is megtaláljuk s azonkívül 22 római számmal ellátott úgynevezett tarokkot (köztük a pagát és skiz).

A legrégebb ismert magyar kártyákat itt mutatjuk be. Egy nagyszombati XVI. századbeli rövidárú kereskedőnek a városi levéltárban lévő számadáskönyve tábláiból áztattam ki ezeket a kártyalapokat. A számadáskönyvről még csak annyit jegyzek meg, hogy az az 1571—1575-ig terjedő évekről tartalmaz üzleti bejegyzéseket, s hogy gazdája valószínűleg Bécsben, a hova árúért ment, készen, bekötve vette. Az pedig szintén ismeretes dolog, hogy ebben a korban a könyvkötők a táblákat régi értékű kézíratokkal és nyomtatványokkal töltötték ki. Igaz, hogy ez bárbar eljárás, de viszont mi ennek a barbarizmusnak köszönjük több régi ösnyomatványunk fennmaradását.

A kártyalapokat kezdet óta iverkben nyomták, még pedig olyanformán, hogy a rajzot fatáblába kimetszettek s erről kék (vagy később fekete) festékkel lenyomatokat készítettek, melyeket azután kézzel kifestettek, s több papírlap összeragasztása által megvastagították, s miután az egymintájú hátsólapot is ráragasztották, darabokra vágta. A kézi festést később az úgynevezett patronfestés váltotta fel. A mi lapjaink közül csak egy van kifestve, de ez sem teljesen, a levél zöld színe és a makk sárgasága még az áztatás után is elég jól kivehető. Sok gondot okozott azonban az iverkéről a vastagon reáent eszír (kleiszer) levakarása, s habár némelyik lapnak felsőrése erősen meg van rongálva, mégis sikerült legalább az egyik fajta kiadású kártyának összes rajzait összeállítanom.

E kártyalapok legnagyobb részben Hans Zeller bécsi nyomtató műhelyéből kerültek ki. Ugyanis, míg a kisebbeket és régebbi minőségűket egy táblára vették és egy iverre nyomtatták ki, később, mikor az egyes lapok nagyobbak lettek s finomabban is dolgozták ki, csak 16 rajz esett egy fatáblára, s egy iverre 32. A két tábla közé eső tiszta helyre azután a nyomtató keretben nagy betűkkel odavésztette a nevét. Igaz ugyan, hogy ez a nyomdajelzés a szétdarabolásnál elesett és így nem került a kártyalapokra, de mivel itt még az iver jómórában teljes állapotban megvannak, a nyomtató neve is még elég jól kivehető, habár a könyvkötő éppen ezt az írást vágta ketté. Szól pedig ezen felírás eképen:

HANS ZELLER ZV WIEN

és valószínűleg az évszám is ott van, de azt már nem lehetett kibetűzni. Hogy azonban jelvénye a lapokon is rajta legyen, arról is gondoskodott Zeller uralom, mert a piros hatoson ott találjuk pajzsba foglalt mesterjegyét és mellette névének kezdőbetűit:

A Z-ben az I valószínűleg juniort jelent. Ugyancsak a vörös nyolozás lapon alul keretben az 1562 évszámot látjuk, így tehát a kártyák egyrésznél nemcsak nyomtatóját, hanem a nyomtatás idejét is ismerjük, a mi mindenesetre igen fontos körülmény, tekintettel arra, hogy a legrégebb ismeretes kártyáknak igen sokszor sem készítőjét, sem nyomtatásuk idejét nem ismerjük.

Nagyon valószínű tehát, hogy legrégebb kártyáinkat külföldön, s elsősorban Bécsben készítették. A mi különben könnyen meg is magyarázható, először abból a körülményből, hogy maga az egész kártyatudomány külföldről jött hozzánk; s másodsorban a hazai nyomdák az egész XVI. században csak tudományos és különösen hívtatózók iratok nyomtatásával voltak elfoglalva, s még ezt sem győzték, úgy hogy íróink sokszor voltak kénytelenek műveiket külföldön nyomtatni.

Az első, a mi ezeknél a kártyáknál szemünkbe tűnik, az hogy csak egyoldaltuk, vagyis minden egyes lapnak van feje és lába, az alakok egészen ki vannak rajzolva, nem

Klammer Mariska: Reggeli után.

A NEMZETI SZALON TAVASZI KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

úgy, mint a mai kártyánál, a melynek két feje van. A lapok száma még teljes, vagyis 48. Ugyanis mind a négy színben van négy úgynevezett figura: a zászló (az egyszem), király, főső és alsó; továbbá nyolcz szám a kilenczestől kettőig, összesen tehát minden színben 12 drb. $4 \times 12 = 48$. A négy szín négy zászlóaljat alkot, minden csapatnak megvan a maga külön zászlója, vezetője (a király), tisztjei (a főső és alsó) és közemberei. A kártyajáték tehát tulajdonképpen hadiformát, harcjátékot példáz, erre mutat különben az ú. n. figuráknak támadó állása, kivont kard, fegyver, stb. Ezen 48 lapból ma már csak 32 maradt: a zászló (egy szem) lett a tizes, a kétszemből a disznó (ász), a hatos, ötös, négyes és hármas pedig elmaradt.

A négyes beosztást különben minden kártyajátékban — úgy a régiekben, mint a mostaniakban — feltaláljuk. A négy színnek eredetét pedig úgy magyarázhatjuk, hogy az eredeti olasz négy alapformából: a *cupi* (serleg), *spadi* (kard), *denari* (pénz) és *bastoni* (bot) lapok stilizálásából keletkezett úgy a francia trèfle (a kardból) és *carreau* (a botokból), mint a német makk (a serlegből) és *tök* (a dénárból), habár átmenetek is találhatóak. A magyar kártya pedig teljesen a németnek az utánczata, mint azt alább látni fogjuk.

Azok a kártyalapok, melyekről itt szólnok — összesen tízenegy — többé-kevésbé elég jó állapotban, négy tipust tüntetnek fel. Az első nagy féliven (melynek másik fele nincs meg) öt sorban, egyenes vonallal elválasztott keretben a zöld és a makk szín szemes lapjait tünteti fel, a sárgából csak a fele van meg. Az egyes lapok nagysága 69 : 45 mm. A makkok és a zöld levelek szép sorban stilizáltak, gyökeres, ágas és kocsanysos fára vannak helyezve, a sárga szabadon áll. A kevesebb számú lapokon állatokat látunk, melyekkel az üreséget töltötték ki, így a makk kétszemből egy kutyát, a zöld kétszemből egy kocszát alkalmazott a metsző. Egy máshelyt ismét játék-koczkákat, a tők négyesben pedig a következő nyomtatványjegyvet veszszük észre:

E jelvény eltér a főnebb bemutatóttól Hans Zeller-féle jelvényétől, joggal feltehetjük tehát, hogy a kártyalapok nem az ő nyomdájából kerültek ki. Erre mutat különben a rajz kezdetleges volta is, melyeknek alapján kimondhatjuk, hogy e lap a legrégebb, s körülbelül a XVI. évszázad első feléből való, valószínűleg szintén bécsi termék.

A második tipust két elvágott félív képviseli, melyeknek felső része már lemállott.

Mind a kettő figurákat mutat be 69 : 45 mm nagyságú négyesekben, sajnos, hogy a zászlós (egyszem) lapok teljesen tönkre mentek, de a többi tisztán látható. Mivel a rajz nem egyforma, világos, hogy két külön fatáblával nyomták. A királyok felkantározott lovon, díszruhában, sarkantyúban, kormánypálcával kezükben, fejükön koronával vannak ábrázolva. Az alsók között ott látjuk a fuvolást, a tábort dobost, egy alabárdos és egy kardos katonát az akkori viseletben, valamint a tánczó bohócot. A felsők szintén kardos, alabárdos és puskás vitét ábrázolnak spanyol-német costumében, az egyiknek kezében ott látjuk a jellemző serleget is. Az alakok köpenyben, fővel vagy a nélkül vannak feltüntetve s részben idősebb; szakállas, bajszos, részben ifjabb — csupasz képű — katonák. A rajz itt is gyönges és nyomda-jegy nincsen.

A harmadik típusból csak töredékek maradtak, az egyes lapok nagysága 65 : 41 mm. Itt a rajz már finomabb, tisztább, a makk kétszemen látható disznó már egészen természetes, ott van még a kakas, rák és szarvas is, továbbá egy csomag kártya és koczka. Az egyik töredéken oldalt Hans Zeller neve olvasható, ez tehát már ismert nyomdából került ki.

A negyedik típus a legérdekesebb, nemesek mert rajta van a nyomtató bélyege, neve és az évszám, hanem mert kisebb hiánytól eltekintve, az egész sorozat teljes. Az egyik lapon a 16 figura, s más két lapon a négyes szemes kártyái vannak. Az egyes lapok 77 : 47 mm nagyságúak. Az alakok rajza nagyrésztben meg egyezik az előbbiekkal, de a rajz finomsága és tisztasága tekintetében csak az elébb említett harmadik típus fogható hozzá, mint a mely vele egy nyomtató műhelyből került ki. Az alakok közül különösen csak egyet említünk föl, a makk alsót, a mely magyaros motívumaival a többi közül erősen kéri: a tollas kucma, a vágott újjú és prémes mente, az övvel átkötött zsinoros dolmány, görbe kard és ráncos eszima (habár a nadrágféle érthetetlen is) teljesen magyar öltözetre vall. Az állatok közül ott látjuk a stereotip disznót, továbbá ott van a szarvas, a medve botra támaszkodva, a bölény, a hosszonyakú menyét, az egyszarvú, a kutya, a róka, zsákmányával, látunk végül még egy söröskancsot. A vörös négyesben egy ezimert is találunk, melyet én, miután a kereszt karjai a paizs oldalai is érik, olasz ezimertnek tartok.

Ez is különben arra mutat, hogy a német kártya olasz minták után indult. Hogy pedig a magyar kártyát svájczinak is szoktuk nevezni,

az onnan van, mert később a magyar kártyákon nagy előszeretettel ábrázolták Tell Vilmost és vitéz társait.

Ismeretes dolog továbbá az is, hogy a régi kártyákon sokszor szerepelnek czimerek, így többször a magyar is, valamint azt is tudjuk, hogy voltak kártyák, melyek az egész állatvilágot szemléltették. Innen maradt hagyományképen az a néhány állatkép a mi kártyákon is, melyről föntebb szoltunk. Sőt bizonyos állatok bizonyos kártyalapoknak állandó kísérői lettek, így a disznó a kétszemnek, mint azt a negyedik típusnál tapasztaltuk, s ebből fejlődött ki a magyar kártyának úgynevezett disznó figurája. Régebben még csak «kétszem» volt a neve, ma már állandóan disznó. Ilyen reminiscencia az is, hogy a bohócot ott találjuk állandóan a figurák között, különösen a tök kíséretében, hiszen (a mint már említettük is) a tök eredetileg nem egyéb, mint a bolondnak csörgője (Schelle), a mely csak a magyarban lett tökké vagy a színéről sárgává. Ott láttuk végül egyhelyt a serleget is, mely az olasz kártyában állandó sorozat volt.

Végül még néhány szót a kártyagyártás kulturtörténeti fontosságáról. Már 1384-ben ismertek voltak Nürnbergben a kártyafestők, Ulmban pedig már 1402-ben működött a kártyagyártók céhe; míg a legrégebbi fametszet 1432-ből való. Tehát világos, hogy a kártyagyártók használták a fametszetet először illusztrálás céljaira, s hogy a kártyagyártásból felett ki a fametszés művészete. Hasonlóképen tudjuk, hogy a miniatörök a kártyák kifestésével is foglalkoztak, továbbá, hogy a XVI. században nem kisebb művészek, mint: Hans Sebald Beham, Flötner, Virgil Solis és Jost Amman készítették a kártyák rajzait. A nürnbergi Germanisches Museum és a bécsi Ambras-gyűjtemény egész sereg ilyen művészi rajzú kártyát őrzött meg, melyeknek értéke a középkori kéziratokéval és az incunabulumokéval vetekszik.

A bemutatott kártyalapok rajzai nem oly művésziek ugyan, de nem is az utolsók közül valók, s ránk nézve különösen azért is érdekesek, mert a magyar kártya egyik őseit kell látnunk bennük. *Dr. Gyárfás Tihamér.*

Gimzer Etelka: Klári arezképe.

A NEMZETI SZALON KIÁLLÍTÁSA.

Három kiállítás egyszerre a Nemzeti Szalon épületében. A Nemzeti Szalon tavaszi tárlata, a Magyar Képzőművésznők Egyesületének és a Magyar Grafikusok Egyesületének kiállítása. Odakint tavasz, rügyfakadás, a kévellő égen kőszá fehér felhők, ifjúság, új élet kezdete, úgy, hogy sok reménnyel, vágygal lépünk

be a kiállításba, honnét csalódottan, nagyon is vegyes impressziókkal távozunk.

Alig-alig láttunk eddig ily gyenge színvonalú tárlatot Budapestben. Szerencsére a derék grafikusok képeit néztük meg utoljára s az ő finom, intim művészetük enyhítette az emeleti termek szomorú benyomásait. *Conrad Gyula* színes fametszetei, *Levy-Léárd* Róbert végtelenül bensőséges kis rézkarcai, *Nagy Sándor* bizarr, de a mellett teljesen egyéni alkotásai, *Raab Ervin* nagy rajztehetséget s poetikus meglátást eláruló karcai, ha nem keltenek is lelkünket mélyen megragadó illúziókat, mégis örömmel emlékszünk rájuk vissza. Utoljára hagytuk a legtehetségesebbet, *Kubinji Sándort*, kinek sejtelmes tárgyú, végtelenül finom, álomszerű linoleummetszeteit, különösen a «Füredzők»-et, aligha fogjuk elfelejteni. Ezeknek a képeknek legtöbbjét azonban már más kiállításokról ismeri a közönség, melynek pártfogását grafikusaink, bármily naivul bombasztikus előszót irtak is katalogusukhoz, a legteljesebb mértékben megérdemlik.

A Szalon tárlatában 155 kép között nem egy lóg, melyet szemérmesebb s jobbjelű ügynevezett műkereskedő is visszautasítana. Miért állít ki ily képeket a Szalon vezetősége? Nem használ ezzel sem a közönségnek, melynek ugyanis oly kevés izlése van még nálunk, nem használ a tehetségtelen festeni törekvőknek sem, mert hamis reményeket támaszt bennük. Mit keresnek *Kacziányi Adrienne* «Holdas Velenczé»-je, *Heyer A.* képei és sok más próbálkozás egy komoly igényekkel fellépő tárlaton? Azt, hogy megkeserítsék a jó képek keltette impressziókat?

Raab Ervin egy olajfestményel s három pasztellel szerepel. Festménye, az «Európai néger», érdekes, rikító színeiből összerótt szinkompozíció, melyen az arczifejezés bravúrral van megfestve. Három pasztelle s közöttük a «Téli táj», sokkal sikerültebb, bámulatos finoman ábrázolja egy téli tájkép végtelenül szindús és szindúságában mégis oly monoton poézisét. Ezeknek a lehetségesen könnyed rajzoknak szomszédsága meglehetősen árt *Cserna Rezső S.* arezképpasztelleinek

A Fränklin-Tárlat nyomása saját háromszinrendszerű lemezeiről.

Greco festménye a Szépművészeti Muzéumban.

ANGYALI ÜDVÖZLET.

Kotász Károly: Takarítónő.

Góth Móricz: Öreg asszony otthon.

A NEMZETI SZALON TAVASZI KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

melyekről nagyon sok erőlködés és kevés eredmény tekint le reánk.

Góth Mórész a tárlat legtehetségesebb kiállítója. Mind az öt kiállított képe megállja a helyét. «Varrónő»-je s különösen az «Óreg asszony otthon», komoly, tehetséges, meglátni, ábrázolni és illuziókat kelteni tudó művészet alkotásai, melyeken finoman fátyolos levegő öleli át a tárgyat, s a melyek egységes szintetikus benyomásokat keltenek.

Jobb képekkel jelentek még meg *Lechner Ödön*, kinek egy szép csendéletén egy ciznőber-vörös kendő, egy sötétviolet szín bársonydarab s egy fénylő fehér cserépedény meleg, derült színhatással olvadnak össze. *Wollemann* széles esettel odavetett, könnyedén ábrázoló «Páholyan» című képét állította ki. *Pentelei Molnár* János közvetlen hatású, mély realizmussal festett meg egy darab nyers húst, zöltségek közepette, s bizonyosságát adta ismét annak, hogy még a csendéletnél is mily szükségtelen a festői hatás elérésére a részletező minuciózus felsorolás. *Plányi Ervin* képe, a «Lámpafényben», szintén figyelmet érdemel, *Kató Kálmán*, *Klimó István*, *Kóvér Gyula* egy-egy képe ha nem kelt is sok reményt, de legálább bosszúságot sem kelt.

Az idősebbek közül *Baditz Ottó* nem tett

Vámosyné-Eleőd Karola: Mese.

Vajda Zsigmond: Apacheok.

ki túlságosan magáért. *Markó Ernő* ismét megpróbált tájképeket festeni.

És a női kiállítás? Mintha egy fiatalon megöregedett nő kaczerkódva limonádéval kínálna meg ebben a két teremben. Nem, ennek a kiállításnak eredményeire nem fognak büszkén hivatkozni feministáink. Nagyon kevés művészi tehetség tekint le a falakról reánk, hiányát nem egy helyütt kaczerkódó bájoság vagy affektáltság pótolják. Mégis tisztelet a kivételeknek s elsősorban *Kalliwoda Katónak*, kinek mindkét képe komoly tudásnak, erőteljes tehetségnek s főleg pompás színézésnek tanúsága. *Schultz Ilona* képe: «A Quartier Latin kedvence» is jogosít némi reményekre, s *Gimzer Etelka* jól leste el egy kis leányka meglepetten tekintő szemének sejtelmes együgyű sugarát. De ehhez az ügyes portraithoz mily édeskés fejlődési vonal vezet báró *Brauneker Stina*, *Benkő Ilona*, *Csoma Ilona*, *Stark Teréz*, *Podwinecz Erzsébet* arczépein át. A festeni tudást édeskéségekben keresi *Klammer Mariska* s *Vámosyné Eleőd Karola* is. *Daffinger Anna* aktja a sikerültebb képek közé tartozik, a mit *Kazacsay Gerőné* szép modellről festett aktjáról nem mondhatunk.

Sok csendélet is van a nők kiállításán, közülök egyedül *gróf Pejachevich K.* monotípiája emelkedik ki a *Schmücke dein Heim* művészet kereteiből.

Ha ebből a kiállításból akarnánk következtetéseket levonni a magyar női festészet jövő-

jére, nagyon különös eredményekre jutnánk, így csak azt kérdezhetjük, mi szükség van a női festők külön tömörülésére a művészet szempontjából? f. z.

A PÁRISI GYUJTOGATÓK.

(Az 1871-iki kommun lázadás.)

Ismerteti (Folytatás.)

RAKOSI VIKTOR.

XI. FEJEZET.

A dominikánusok felkonczolása.

A párisi tizenharmadik kerület korlátlan urát a kommun alatt Sériziernek hívták. Foglalkozására nézve börmunkás, de a politikát a mesterségénél jobban szerette. A császárság alatt már üldözésben részesült, mely elől Belgiumba menekült. Szeptember negyedikén aztán visszatért Párisba, hol a kommun mozgalmához csatlakozott. Heves temperamentuma, népies modorú ékesszólása, erőszakos természete rettegést és ismert alakká tették a párisi munkásnép előtt. Május elsején a tizenharmadik legiónak volt parancsnoka s ily minőségben tizenkét zászlóalj vezényeit. Főhadiszállását a tizenharmadik kerület szomszédságában, a Bi-

Bulló Mariska: Családi kör.

A NEMZETI SZALON TAVASZI KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

A DOMINIKÁNUSOK FELKONCZOLÁSA MÁJUS 25-ÉN.

A párisi gyújtogatók című képtémájünykhöz.

cőtre erőd közelében ütötte fel és nem igazgatta a városnak és a külteknek reábizott területét. Ő maga Place mark kastélyát foglalta el. Ennek a kastélynak tőzsomszédágában volt a tanító dominikánus szerzetesek Nagy Albertől elnevezett iskolája. Ezek a barátok meglehetősen rossz szomszédok voltak, mert intézetük jóformán a lázadók előőrsi vonalának kellő közepére esett. Páris ostroma alatt iskolájukat kórháznak rendezték be s ezt a rendeltetését a kommun alatt is megtartották. A kommun utolsó idejéig nem is volt egyébként mint inzulusokban részük, rongyos csuhások, butasággokkal kereskedőknek neveztek őket, de egyébként nem volt személyes bántódásuk. A háznak az volt a híre, hogy gazdag s hogy reakzionárius. Erthető tehát, hogy a kommunárok meglehetősen gyanakodó, ferde pillantásokkal kísérték őket. Sérizier abból a kastélyból, a melyet elfoglalt, épen a dominikánusok kertjébe látott s barátaival jóformán mindennap megegyeztek abban, hogy ezek a papok egyébre nem valók, mint arra, hogy kiirtassanak a föld szinéről.

Mikor a francia csapatok Issy erődöt elfoglalták, Sériziernek egész serege kénytelen volt visszavonulni és a dominikánus klastrom körül lányát ütni. Ettől kezdve a barátok helyzete súlyosabbra fordult. Május tizenkilencedikén Sérizier két zászlóaljjal körülvette az iskolát, letartóztatta az egész személyzetet, még pedig hat dominikánus pátert, három tizenöt éves fiút és tizennyolc alkalmasított, a kik mind a kórházban segítettek s valamennyit a Bicêtre erődbe kísérték. Természetesen özönével zudult rájuk mindenféle szóbeli injuria, de tettelege bántalmazásban nem volt részüik. Május 22-én és 23-ikán azonban egy falat ennivalót sem kaptak. Május 24-ikén Meillet Leó kommuntag vezetése alatt nemzetörök vették körül a dominikánus klastromot, feltörték az apát által lezárt és lepecsételt ajtókat és leltároztak. Vagyis tizenkét tüzérkezetet és nyolc rekvirált kocsit tele raktak butorral, szőnyeggel és fehérneművel és elvitték. Találtak ott vasúti obli-gációkat is tizenöt-tizenhat ezer frank értékben, melyek valami alkalmazottnak privát tulajdona voltak. Ezeket is *nemzeti vagyonnak* nyilvánították és elvitték. Úgy szölt a parancs, hogy a leltározás után fel kell gyújtani a kolostort. De ettől megmentették az intézetet a pénzzei. A pénzzei ugyanis tele voltak rakva a legfinomabb borokkal. A nemzetörök beleköstoltak és elhatározták, hogy ott maradnak, a míg a bor tart. Ez mentette meg a klastromot az elpusztulástól.

Május 25-ikén a versaillesi csapatok közeledtek a Bicêtre erődhez. Elhatározták tehát, hogy ezeket a kezeseket biztosabb helyre viszik. Előbb azonban két fiatal gyereket és két belga nemzetiségű szolgát elbocsajtottak. Egy pap pedig, a kinek sikerült csizviruhát keríteni, megszökött. A többi, szám szerint huszat, először a tizenharmadik kerület polgármesterei hi-

vatalába vitték, onnan pedig az Avenue d'Italie harmincznyolczadik szám alá, a hol a tizenkettedik légiónak a börtöne volt és ide bezárták őket. Itt is Sérizier volt a főparancsnok s mellette a főhadsegédi szerepet Louis Boin, ismertebb néven Bobèche játszotta.

Alig heveredtek le börtönüknek pusztja földjére, valahonnan a nemzetöröknek egy küldöttsége érkezett, mely azt kérte, hogy a papokat rendeljék ki barrikádok építeni. Bobèche helyettese, Bertrand, megsajnálta a barátokat, úgy tett, mintha a kérést rosszul értené s helyettük a fogságban tartott nemzetörök közül bocsajtott egy csoportot a küldöttség rendelkezésére. Ekkor egyszerre megérkezett Bobèche, leszánta Bertrandot, hogy kiméli a papok verét s írásban kiadta neki a rendeletet, hogy a husz kezest azonnal küldje a torlaszokra. Erre kinyitott a fogház ajtaja és Bobèche bekialtott: „Előre, rongyos csuhások dolgozni, a barrikádokra!” Mikor a papok kint voltak az utcán, észrevették Sériziert egy fegyveres szakasz élén. Azt hitték, ittött utolsó órájuk. Cotrault atya, öreg dominikánus, Sérizier elé lépett és így szölt hozzá:

— Nem megyünk messzebb; mi a béke emberei vagyunk, vallásunk megtilja a vérontást, mi nem foghatunk fegyvert, nem megyünk a torlaszra; de betegpólok igenis vagyunk és még a golyózáporba is elmegyünk, hogy összedjünk sebesültjeiteket és ápolni fogjuk őket.

Ekkor Sérizier így szölt: „Hát megígérik, hogy ápolni fogják sebesültjeinket?” — Igen, megígérik, felelte a prior, a mit különben eddig is megeselekedtünk! Sérizier jelt adott Bobéchének, a ki erre visszavezette a barátokat a tömlőzbe. De ezek tisztában voltak vele, hogy mi sors vár rájuk s meggyóntatták egymást.

Sérizier most egy szomszéd bormérésbe vonult s gyors egymásutánban több pohár pálinkát hajtott fel. Minden oldalról rossz hírek érkeztek. Ekkor tudta meg, hogy a versaillesiak elfoglalták a Pantheon-t, a Santé fogházat és agyonlőtték Millieret. Előre látható, hogy nekoscára őket is meg fogják szorítani. Tanakodtak, hogy meneküljenek-e, vagy még ellentálljanak? Sérizier nagyoktat ütött öklével az asztalra és így kialtott: „Eh, véget kell vetni a dolognak, előre!”

Felugrott, kiszaladt az avenue d'Italiere s így kialtott az otlévo nemzetörökhöz: „Gyérünk, néhány önkéntesre van szükségem, a kikkel meglekeljük a plébánosok fejét!” Néhány szövetkezett nemzetör csatlakozott hozzá. A csapat élén két asszony haladt, kik közül az egyik így szölt Sérizierhez: „Ereszd le a puszkák kakasát, *nincs erőm hozzá.*” Az óléshez azonban volt ereje!

Sérizier a tömlőznek az avenue-re nyiló ajtaja elé állította a nemzetöröket, előhívta barátját, Bobèche-t és halkán tanakodtak. A nyugati szemhatár teljesen eltűnt az égő házak füstjében, az ágyúörgés oly erős volt, hogy a

föld remegett. *Készen vagytok?* — kérdezte Sérizier. — Az asszonyok egyike felett: *Készen vagyunk, kezdhetjük!* Bobèche kinyitotta a tömlőzajtót és bekialtott: *Rajta, papok, meneküljétek, legfőbb ideje!*

A dominikánusok felemelkedtek és kifelé indultak, követe a Nagy Albert-iskola tisztviselőitől és szolgálóitól. Az egyik közülök visszafordult és így szölt a többi ottmaradt fogolyhoz: *Imádkozzatok éreltünk!* Az egész napot kardlapok és puskatusok közt töltötték, egy börtönből a másikba taszivalva s tudták, hogy itt a vég.

A külső ajtnál egy csoportban megálltak. Bobèche a gyalogútról kívülről bekialtott hozzájuk: *Egy másodán!* Az első, a ki kilépett, pater Cotrault volt. Alig tett három lépést, halálos puskalövéstől találva, összerogyott. Pater Captier erre társai felé fordult s szállard hangon így szölt hozzájuk: *Előre gyermekeim, a jó Isten nevében!* Erre futva kirohantak az utcára, hol egyik sortizet a másik után bocsajtották rájuk. Az egyik asszony sikoltozva ezt kialtotta: *Ah, a gyóvdák, meneküljétek!* Valóságos embervadászat folyt. Az áldozatok szaladtak, vergődtek, bukdácsoltak, falkiszögelések mögé bujtak, néhányan, a kiknek kedvezett a sors, meg is menekültek a szomszéd utcákba jutva. Összesen tizenhárom estek el ezen a helyen, köztük öt dominikánus.

Sérizier nem volt az eredménnyel melegegde, mert folytatni akarta a mészárlást. Előbb azonban egy véstörvénysezket akart összeállítani s meghozott ítélet alapján folytatni a kivégzéseket. Ekkor azonban odalépett hozzá a nemzetöröknek egy vén hadnagy s valamit a fülebe sügött. Sérizier hirtelen eldobta az iratcsomót, a melyet a kezében tartott s beszaladt az avenue d'Italie egyik házába, mely átjáró ház volt s a melynek másik kapuja a Choisy-avenue-re nyílt. A vén hadnagy bizonyára azt sügta meg a vezérnek, hogy a francia csapatok már az avenue-re értek, a lovasság sisakrostélyai már láthatók. A katonaszág csakhamar tényleg ott volt, de már csak holtesteket talált. Az egyik holtesten harminczegy puskalövést számláltak meg. Ducamp följegyzi, hogy a koncziást végignézte Bobèche hat éves fia.

Sériziert utólrte végezte. Áldozatai közt volt egy nemzetör, a kit már korábban főbe lövett, mert vonakodott fegyveres szolgálatot teljesíteni. Ez lett veszte. A nemzetör felesége ugyanis boszút esküdött s a kommun összeomlása után mint egy vadászputya, vetette magát Sérizier nyomába. Sériziert a versaillesi kormány legkitünőbb spiczejli nem tudták fölvenni, de a szerető asszony kitarása vesztére lön. Az asszony pénzé tette minden ingóságát és tisztára a boszu munkájának szentelte magát. Egy másodán kikutatta az összes párisi bormunkát végző műhelyeket és mindenütt kémedett Sérizier után. Végre október tizenhatodikán nyomára akadt. Október tizenhetedikén már annyira biztos volt munkájában, hogy a följelentést is megette. Ugyanezen a napon el is fogták. 1872 február tizenhetedikén a haditörvénysezket halála ítelte, nem tagadott semmit, de kegyelemért folyamodott azon a czímen, hogy márczius tizenkilencedikén ő mentette meg Chanzy tábornok életét. Kegyelem kérésének hírére annak a városrésznak a lakói, melyet a kommun alatt terrorizált, folyamodtak a kormányhoz s nemcsak a kegyelem ellen tiltakoztak, hanem még azt is követelték, hogy ott végezzék ki, a hol ő a barátokat fölkoncziolta.

E speciális kérelemnek természetesen nem adtak helyet, ellenben Sériziert Bobéchessel együtt föbelőtték.

(Folytatása következik.)

A HÉTRŐL.

A képviselő. Magyarországon most egyszerre üressé lett négyszáznál több igen előkelő hivatal, állás vagy méltóság — igazán nem tudjuk, minek nevezzük? — és mert a viselői közül, hála Istennek, egy se halt meg, előléptetés pedig vagy pensionálás ezen a pályán nincsen, ez a tömeges megüresedés ugyanannyi faczérá válast jelent. De már most érdekes lenne statisztikát kapni róla, hogy a négyszáznál több képviselő közül hány lett valóban teljesen foglalkozás nélküli emberét

VIRÁGVASÁRNAPI BARKA-ÁRULÓK.

Ausztria tartományaiában is a nemzeti zászló kultusza sokkal erősebb, sűrűbb és állandóbb, mint Budapesten. Legalább a középületeknek állandó díszje az ormaikon lobogó zászló, míg minálunk csak ünnepnapon ékesség. Pedig van torony Budapesten temérdek és annak az örökké rajtuk lengő zászlónak szerepe is lenne, hirdető és demonstrálván valamit, a mit épen minálunk nem lehet elég sűrűn hirdetni és elég erősen demonstrálni!

A *nürnbergi diák*. A szegény kis nürnbergi diák három hónapon át éjjel-nappal magolt, tanult, készült a vizsgájára, nem evett, nem aludt, leszárdott és mikor aztán szerencsésen letette az exament — főbe lötte magát. Egy rövid levélkében meg is magyarázta tragikus cselekedete okát, ezt írván:

— Ha minden sikernek ennyi szenvedés, munka és izgalom az ára, akkor nem érdemes élni.

Ma, a mikor muszka lett az egész világ annyiban, hogy a tépelődő hajlandóság szinte szenvedelmé lett a lelkeknek és a ki egy keserű, lesújtó, vigasztalan filozófiát tud megkonstruálni, úgy örül neki, mintha a Kohinor pártját találta volna meg, a nürnbergi diák levélkéje bizonyára nem marad visszhang és helyesítő kommentár nélkül. Magyar evidens a veszedelem, hogy bölcseség fogják avatni a szegény szomorú kis halott gyermeket és tekintélyes ősz szakállat ragasztanak a filozófiájára. Hogy igazán «küzdélem»-e egy iskolai esztendő tanítási anyagának a megtanulása és igazán «sikeres»-e az, ha egy diák nem bujkál el a vizsgán, ezen ne okoskodjunk. Küzdélem minden, a mi nehezen megy az embernek és siker minden, a mi a fáradozásának óhajtott eredménye, akár egy ország meghódításáért fáradozott valaki, akár a gimnázium ötödik osztályának elvégzésén. És a kinek egészséges lelke van, az örül a sikernek, annál jobban örül, mennél nehezebb volt megszerzenie. Minden küzdélem, a mit megharczolnia, minden szenvedés, a mit kiállania kellett érte, annál becsesebb teszi a sikert és annál emelkedettebb az önriztetét annak, a ki kivívta. Csak az a fáradság ernyeszti el az izmotak és fosztja ki a lelket, a mely sikertelen volt, meddő volt, haszontalan volt. A ki nem tud örülni a sikernek, mert keményen meg kellett dolgozania érte, az nem a küzdélemben fáradt el, az már fáradt lélek volt, még mielőtt bármit is fáradozott volna. A ki örülni nem tud, az élni se tud. Az a boldogtalan nürnbergi diákoeska nem egy érett és komor böcs volt, hanem egy szegény, szomorú kis csacsi!

Aviatikai telep. A ki megírja, hogy mely korokban mi minden tartozott egy nagyváros fölszerelésének teljességéhez, az körülbelül megírta

az egész egyetemes kulturtörténetét. És bizonyára nem túlozunk, de újat se mondunk vele, ha konstataljuk, hogy ennek a munkának a ma adja idáig leggazdagabb fejezetét. Volt egy idő, a mikor egy szál deszka leszögezése a gyalogjárón városi dísz volt és erős harcok dúltak egy-egy emberi település vezetőségében, érdemes-e petróleumot pazarolni azért, hogy az este hazajáró lumpok az utcán egymásba ne ütődjenek. Ki tudná a szerét-számát azoknak az új intézményeknek, a melyeket azóta jókelvén minden népesebb emberi település nélkülözhetetlen közszükségletnek állapított meg? A hol nincs például vasúti állomás, ott ma már nem *nincs*, hanem — hiányzik, egy nagy város pedig csonka a maga fölszereltségében nemcsak akkor, ha a technikai haladás valamely már használatba vett vívmányát a maga organizmusába bele nem kapcsolta, hanem akkor is, ha nincs olyan intézménye, a mely az emberi haladásnak valamely közös célra való törekvését szolgálja. Ime: Budapestnek már aviatikai telepe is van, külön harcoló és kis'rietező területe azok számára, a kik az emberiség egyik legnagyobb és már félig megnyitott problémájának teljes megoldásáért esztendő új meg új ostromló instrumentumokkal támadván neki a levegőnek. Ha az ember megáll ezen a telepen és a gondolat szárnyán visszarepül az ősidőbe: *miért* kellett az embereknek a természet erőivel megharcolniuk, mennyit kellett küzdeniük és hány csatát kellett megnyerniük, a míg ime ennek a problémának harcterére érkeztek el, nagy és büszke meghatottság kell, hogy elfogja a szívet. És ha elgondolja azt is, hogy ennyi témérdek diadalt aratván, ime még mindig folyik a harc, még mindig egyszerű küzdelmek hajnalfényében áll az emberiség, az elért sikerek büszkeségénél erősebb és izgatóbb lesz lelkekben a kíváncsiság: micsoda csodás ábrándok, álmok és vág ak szenderégnék még az ember nyugtalan elméjében, a melyekről ma még nekünk sejtelmünk sincsen?

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Népies politika. *Radó* Sámuel egészen magában álló genret művel: a politikai tárcacikkeket, a mely egy-egy érdekes parlamenti esettel kapcsolatban fejt ki könnyed-n, világosan, kellemesen valami politikai kérdésnek lényegét. Ehhez megvan benne minden kellék: a parlamenti élet ágáiban-bogaiban való jártasság, alapos politikai tudás, könnyed, eleven írői toll s ezért cikkeit szívesen és tanulsággal olvasta az ember a lapokban s örömmel látja viszont könyvben összegyűjtve. Ez a könyv nagyon jó, okos és szórakoztató könyv, mindenki tanul belőle, a nélkül, hogy a tanulás fáradságos voltából érezze valamit. Sok mindenfelől csak benne szó: legtöbbször olyan politikai

RUSZANDA.

Gyógy- és iszapfürdő Melerczén, Torontál vármegye, Délmagyarország.

Páratlan a maga nemében!

Magyarország leghatásosabb fürdője.

Bőrbajok különböző fajai, különösen prurigó és psoriasis kitűnő eredménnyel, eczemák, a melyek minden kezeléssel daczolnak, itt gyógyíthatók.

Európában vetekedhetik minden fürdővel, csúsz- és köszvényesek, neuralgiákban szenvedők biztosan és gyorsan gyógyulnak.

Ruszanda-fürdő vize sóstartalma, ennél fogva kitűnő sósfürdő is.

Izapja oly erős hatásu, hogy scrophulás sebeket, csonttuberculosist néhány fürdés után is sarjadzásnak indít és promptal gyógyít.

Gyermekek csotitise ellen igen jól bevált.

Csuzosok, köszvényesek, idegesek, neuralgiások, scrophuloticusok, bőrbajosok egyaránt menjenek Ruszanda-fürdőre, mert új erőt, ép testet, életet kapnak.

PARKRÉSZELET.

Kitűnő klimatikus hely, Délmagyarország legszebb vidékén.

Minden vonatnál olesó kocsik várják a fürdővendégeket. Gyógyszertár, posta, távirtda és telefon helyben.

A fürdőn hírneves orvosok rendelkeznek, vezetőorvos dr. Gyumics.

Négy modernül berendezett szálloda 74 szobával áll a tisztelt fürdővendégek rendelkezésére.

Lakásra való felvilágosítást Tomics Marko vendég-lős ad, kinek kitűnő jó és izléses konyhája s valódi borai vannak.

A fürdőtelep acetylen-világítással van ellátva.

A fürdővendégek szórakozására cigányzene, zongora, tekeasztal és tekepálya, nagy kiterjedésű árnyékos és virágos park, sétautak kényelmes padokkal áll rendelkezésre.

Felvilágosítást és prospektust készséggel s kívánatra díjmentesen küld

a fürdőigazgatóság.

Laurin és Klement R.-T.

automobilok magyarországi vezérképviselője

Budapest,

IV., Semmelweis-utca 9. sz.

Motorkerékpárok, voiturettek, luxuskocsik, omnibuszok, teherkocsik. :: Elsőrendű gyártmányok.

DALLOFF TEA

Dr. Dalloff párisi orvostól, kövérég ellen. Törv. védve. Fémillió csomag forgalom csak Párisban.

A Dalloff Tea a legbiztosabb és legártalmatlanabb szer a kövérég ellen. A hölgyek természetét károsító és elegáncsá változtatja. — Az urakat megszabadítja a terhes kövérégtől.

A kövérég nemcsak kellemetlen, hanem idő előtt öregít is. Hogy mindig fiatalok és karcsuk lehessünk, igyunk naponta 1-2 csésze DALLOFF TEA-T. Ez egy tiszta növénygyógyászati készítmény. — Árja csomagként 6 kor. Óvakodjunk utazatától. Kapható minden gyógytárban. Főraktár Magyar-
Török József Budapest, VI., Király u. 12.

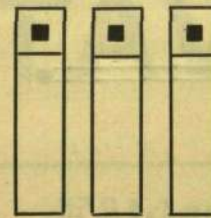
Használat előtt.

Használat után.

DÁVID KÁROLY ÉS FIA

doboz-, papíraru- és szab. fémkapocs-gyára

Budapesten, I., Mészáros-utca 58. sz.

Telefonszám 41-48. Sürgőnyezim: Cartonage.

Gőserőre berendezve.

A magyar kir. dohányjövődék szállítója.

:: :: Napi gyártás 150,000 doboz :: ::

Párisi világtállítás 1900: Grand Prix.

Kwizda Restitution - Fluidja.

Mosóvíz lovak számára, egy liter ára K 280. — Uvári és verseny-istállóban több mint 40 éve használatban; nagy faramalmak után újra erősíti, az inak megerősítést megújít és a lovat trainingben kiváló képességgé teszi.

Kwizda Restitution-Fluidja vízjegy, cimke és csomagolás véde. Csak az itt látható védjeggyel valódi. Kapható minden gyógyszerárban és drogériában. — Képes árjegyzékek ingyen és bérn. Fő- raktár: Török József gyógyszerár Budapest, Király-utca 12, Andrássy-ut 23.

KNUTH KÁROLY

:: MÉRNOK ÉS GYÁROS ::

Cs. és kir. fensége József főherceg udvari szállítója.

— Gyár és iroda: —

Budapest, VII., Garay-u. 10.

Központi víz- és gőzfűtések, légszusz- és vízvezetékek, csatornázások, szellőztetések, szivattyúk, vízerőművi emelőgépek stb. stb. Tervek, költségvetések, jövedelmi előírány- zatok gyorsan készíttetnek.

Hölgyek figyelmébe

Mielőtt divatos női kiegészítőket vásárolna, kérem tekintse meg

PAPEK JÓZSEF

bőröndös és finom bőr-áru készítő kirakatait

Budapest, VIII., Rákóczi-út 15.

INGYEN

esetleg egy millió korona, ki nálunk részletfizetésre gramofont és hanglemezt vásárol, mert minden vevőinknek ingyen egy sorsjegyet adunk.

Magyar Camera-Ipar

Bpest, VII., Garay-u. 9. — Árjegyz. ingy.

MATTONI-FÉLE
GIESSHÜBLER
termékek gyártás
& SAVANYUVÍZ.

Még a legdrágább izlap sem védi meg a ruhát a hónaljzadástól. De ha a Salinilt használja, ki van zárva, hogy foltos legyen a ruhája, mert a «Salinil» megszünteti a

:: láb-, kéz- ::

és hónaljzadást

és az ezzel járó kellemetlen szagot. Árja 1-10 fillér. Kimerítő használati utasítással. — Főraktár Török J. Budapest, Király-u. 12. Utánvétel, vagy a pénz előzetes — beküldésekor franco küldi: —

CSITÁRY gyógyszerész Berhida (Veszprém-megye).

CZIRINGÁRMIN
BUDAPEST, SZÜCSMESTER
IV., DEÁK FERENCZ U. 19. SZ.
TELEFON: 2-81

Adjuk a
szörme és posztóruhákat

CZIRING ÁRMIN

előkelő fővárosi szücsmester

nagy nyári

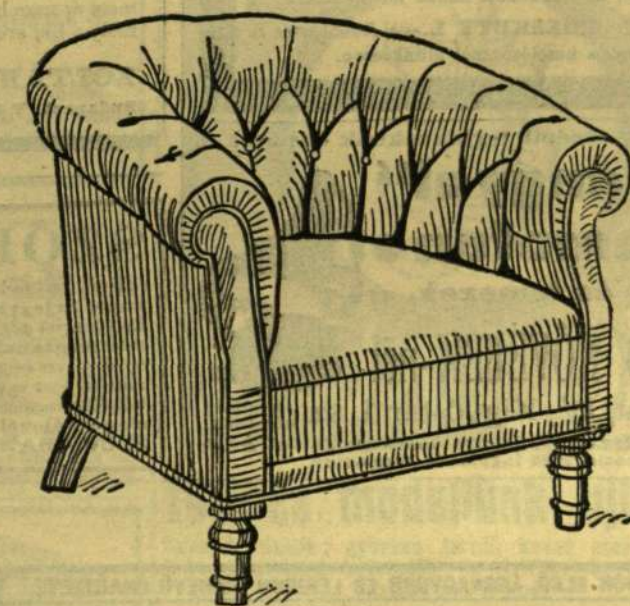
megóvási intézetébe,

hol mérsékelt árak mellett pontos kiszol-

:: gálás és szakszerű kezelés várható. ::

A szörmek stb. tűz és betörés ellen nagy összegekre vannak biztosítva.

Részletfizetésre

ANGOL BŐRGARNITURÁK

árfelemelés nélkül

a legjobb kivitelben kaphatók

GLOBUS ÁRU KERESKEDELMI
RÉSZVÉNYTÁRSASÁGNÁL

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRÜT 3.

KÉPES ÁRJEGYZÉKET
kivánatra szívesen küldünk.

Piros arcz, Piros orr, Piros kéz

sohasem volt divatban és minden nő és férfi igyekszik ezektől a csunya bőrbántalmaktól a szeplő és pattanással együtt megszabadulni a legrövidebb idő alatt. :: ::

8 nap teljesen elegendő, hogy vörös arcza, vörös orra, vörös keze hófehér, tiszta és finom legyen. Csakis a híres bőrápoló szerekhez:

Diana krém-, Diana szappan-

hoz kell fordulni, akkor nem lesz több piros orra, piros keze, piros arczbőre.

Több mint egy millió köszönő levél igazolja a fenti körülményt.

DIANA-PUDER

pedig arról nevezetes, hogy az arcon egyenletesen tapad, szabad szemmel teljesen láthatatlan; amennyiben pedig teljesen ártalmatlan szerekből van összeállítva, ki van zárva a láthatósága a kékes-színű arczbőrnek, amely szín olyan nők arczán látható, kik ártalmas összetételű pudert használnak.

Egy üvegtégely Diana-krém (nappali és éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill.	Egy nagy darab Diana-szappan 1 kor. 50 fill.
Egy üvegtégely Diana-krém (csak éjjeli használatra) 1 kor. 50 fill.	Egy nagy doboz Diana-puder szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsás, vagy sárga színben) 1 kor. 50 fill.

Kapható egész Európában a gyógyszertárakban, drogériákban és parfümeriákban. Aki nem tudja saját helységében beszerezni az rendelje meg a központból:

ERÉNYI BÉLA gyógyszerész Budapest, Károly-körút 5.

(A legkisebb megrendelés is fordulópóstaival utánvétellel eszközöltetik.)

Cs. és kir. udvari

és kamarai szállító

HOLLZER

DIVATHÁZA

Budapest, IV. ker., Kossuth Lajos-utca 9. szám.

TAVASZI UJDONSÁGOK

az összes helyiségekben.

Földszinten:

Francia ruhák és toalettek, angol kosztümök és kabát-ruhák, bluzok, pongyolák, zsuponok, kalapok eredeti párizsi és saját modellek, ernyők, reticulók, övek, stb.

Félemeleten:

Külön leánygyermekruha és paletó-osztály, egyszerű és elegáns kivitelben. :: Fűzők mérték szerint készülnek.

I. emeleten:

Angol paletók, por- és utazó-köpenyek, kimonok, estélyi paletók stb.

Mértékrendelések saját műtermekben készülnek.

Népszerű osztály a SOUTERRAINBAN:

Kosztüm jó minőségű angol kelméből, divatos szabásu, a kabát sálgallérra moiré-kelméből	33.-
Kosztüm elsőrendű minőségű angol kelméből, alj mideres, kabátja modern szabásu	40.-
Kimono angol kelméből	15.-
Kimono fekete és kék posztóból	25.-
Alj divatos angol különféle színű	6.- és 8.-
Selyembluz különféle színű	6.50 és 9.-
Csipkebluz különféle színű	6.- és 12.-
Leánygyermek-kabátok jó minőségű kelméből	6.- és 12.-
Leánygyermek-kosztümök elegáns kivitelben	16.-
Leánygyermek-ruhák tartós anyagból	6.-, 8.- és 16.-
Lüszteralsók minden színű	6.-

Az előző idényről:

kosztümök, aljak, pongyolák, bluzok és zsuponok mélyen leszállított áron.

Legelősből és legjobb beszerzési forrás Magyarországon gramofonok és lemezekre a **TOTH JÓZSEF** grammofon gyári nagy rakt. Szeged, Könyök-utca 6. !!! Kérjen ingyen árjegyzéket !!! Vizsgálástúrókat kerestetek.

Üzletáthelyezés miatt rendkívül olcsó árak

CSÁNGÓ bőröndösnél IV., Múzeum-körút 3.

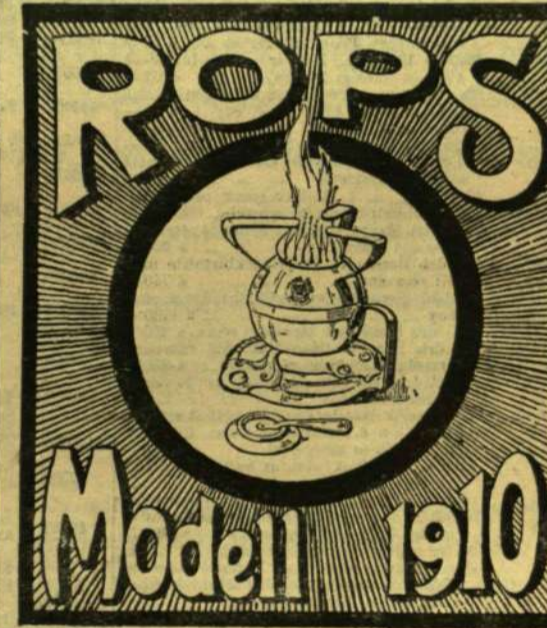
Üzletem f. é. május 1-én tetszőlegesen megnagyobbítva a szomszéd házba, 5. szám alá helyezem át. A cím fontos!

Divatos kézimunkák

és hozzávaló kellék. Függöny kongré, 110 szálcs. mtr. 1 kor., remek sodroszálú kongré fató v. millieux kezdve, anyaggal 4 K.

NÁDAS

Budapest, IV., Koronaherceg-utca 11. Harisnya és kesztyű különlegesség. — 6 pár prima flor fekete térd nőharisnya 5 korona. Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

1910-es modellünk újításai:

Intenzív lángzó; gyorsan forral, kevés szeszt fogyaszt. Erős alkatrészei kivételül és tisztíthatók. Képzési galvanobronz kivitel.

Hozzáadva biztonsági gyors-üzemű eddigi előnyeit: ::

a ROPS 1910

a jelenkor legszebb, legtartósabb, legbiztosabb és legtakarékosabb asztali tűzhelye. Ha feldől, elalszik! A szesz ki nem folyhat!

Ára Budapesten 4 kor. Kapható minden szakmába vágó üzletben.

ROPS Fémáru Részv.-Társ. Budapest, V. ker., Váci-ut 74-V. Vidéki képviselőket keresünk. Régi használt példányokat a gyár 2 K 50 fillér ráfizetéssel 1910-es modellre cserél át.

Hirdetések felvételnek Blockner I. hirdetőirodájában, Bpest, IV., Sütő-u. 6.

Az ideai sport ujdonságok megérkeztek,

minek folytán már most dús választékban kaphatók a legelősből sportgyárosok u. m. Slesenger & Sons, F. H. Ayres, John Jaques & Son London, Mars & Co. Paris, R. Staub, Zürich stb. valamint A. G. Spalding és Robert Forgan & Sohn

racket ujdonságai golf-különlegességei, fegyver, vadászati, halászati és utazási cikkek

rendkívül nagy választékban, a megszokott szolid árak mellett, legjobban beszerezhetőek

HUZELLA M. ezégnél Budapest, IV., Váci-utca 28. Legújabb árjegyzék ingyen és bérmentve

KALODONT LEGJOBB FOG-KRÉM 60 Fillér

MARGIT GYÓGY-FORRÁS Beregmege. gyomor, belek, húgyhólyag s különösen a légzőszervek hurutos bántalmainál igen jó hatású még akkor is, ha vérsétek esete forog fenn. Megrendelhető: **ÉDESKUTY L.**-nél Budapesten és a forrás kezelőegységénél Munkácsón.

Ha öszül a haja, ne használjon mást, mint a **STELLA-HAJVIZET** mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti színét adja vissza. Üvegje 2 K. **ZOLTÁN BÉLA** gyógyszerértára, Budapest, V.49. Szabadság-tér, Sétány-u. sarok.

„Iró angyal” gramofon gépek és lemezek. **SCHMID NÓVÉREK**-nél Budapest, IV., Kigyó-tér 1. SZ. (Királyi bérpata. Választék-küldemények, kedvező lemezcseré felvétel. Ár és lemezcserék ingyen és bérmentve.)

SZŐLŐOLTIVÁNY, szőlővesszőről és borról nagy és bérmentve küldöm meg képes árjegyzékemet, a ki ezimét tudatja. Ezen könyvet meg az is kérje, a ki rendelni nem akar, mert ebből megtanulhatja a szőlőtelepítést s e mellett sok szőlőkép van benne. Szőlőoltványoktól és más egyéb európai és amerikai sima és gyökerez vasszókól, a világhírű Delaware-ből általában több millió készlet eladó, olcsó ár mellett. Több ezer oltványoslevél, köztük több beregzei és grófi uradalomtól. Cím: **SZÜCS SANDOR FIA** szőlőleves Bihardíószeg.

Lawn-Tennis raketek és labdák elsőrangú angol gyártmányok.

Angol sportcikkek Football, Golf, Polo, Croquet. Sport-czipók, sweaterek, sapkák, stb. Testedző-tornaszerek.

Árjegyzéket bérmentve küld: **WESZELY ISTVÁN** angol sport-, gummi- és acéláru-üzlet Budapest, IV., Váci-utca 9.

ÜRTÖMB, HOMOK ÉS SALAK- TÉGLAGYÁRTÓ GÉPEK a legkülönbözőbb típusokban kézi vagy erőhajtásra berendezve. Napi teljesítmény 7—20000 darab falazótégla. 228. számú speciális ajánlatok és utasítások díjmentesen. **Dr. GASPARY & Co.** MARKRANSTADT Leipzig mellett. Legnagyobb különlegességi gépgyár homok értékesítésére. Kérjük gyárunkat meglátogatni.

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNEVŰ ÓRAÜZLETE. Alapítatók 1847. **J. A. Raushweller Janos** Szegeden Cs. és kir. Kisközlőgáza szab. chronometer- és műóra, műbillabla s remontoir ingóórákmal stb. stb. **ÓRAK, EKSZEREK 10-évi jótállással RÉSZLETFIZETÉSRE** Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltetnek.

Legjobb, legbiztosabb orvoslás lábak részére a **Dr. Högyes-féle** impregnált asbest talpbetét acélrugóval, db 4 márkás, acélrugó nélkül I. 2 mk., II. 1 mk. Széküldés utánvétel mellett. — Az acélrugóra egy **Dr. Högyes-féle asbesttalp** van felszerelve, miáltal a láb kellemesen és biztonság nyugszik. A járását rugalmassá teszi és a károsító járást közben növeli. Ludlópárnák részére nélkülözhetetlen. **Wien, I. Domt- és nikkerbastei 21. 43**

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG BUDAPESTEN.

I. Tűz-, szállítvány-, jég- és betörés-biztosítási üzlet.

Ötvenkettedik évi zárszámla 1909 január 1-től december 31-ig.

KIADÁSOK BEVÉTELEK

Table with columns for K. (Kiadások) and B. (Bevételek) for various insurance categories like Tűzbiztosítás, Szállítvány-biztosítás, Jégbiztosítás, and Betörésbiztosítás.

II. Életbiztosítási üzlet.

Negyvenhetedik évi zárszámla 1909 január 1-től decz. 31-ig.

KIADÁSOK BEVÉTELEK

Table with columns for K. (Kiadások) and B. (Bevételek) for life insurance categories like Törlesztett kötvények díja, Értékpapírok, and Vagyon.

III. Jégbiztosítás.

Kifizetett károk és költségek 2.510.830-98

KIADÁSOK BEVÉTELEK

Table with columns for K. (Kiadások) and B. (Bevételek) for ice insurance categories like Kifizetett károk és költségek, Vagyon, and Teher.

A POZSONYI KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA

NYILVANOS, HÁROM ÉVFOLYAMU

NŐI FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLÁJA POZSONYBAN

MÁSODIK TANÉV

BEÍRÁSOK: 1910 JULIUS 1-5 ÉS SEPT. 1-3. TANÍTÁS KEZDETE: 1910 SZEPTEMBER 5.

VAGYON MÉRLEG-SZÁMLA 1909. ÉVI DECZ. 31-ÉN.

Table with columns for K. (Kiadások) and B. (Bevételek) for Pozsony Commercial Chamber, including items like Értékpapírok, Vagyon, and Teher.

A MARGIT-CREME a füröngy hölgyök kedvenc szépség szerzője, az egész világon el van terjedve. Páratlan hatása szerencsés összehatásán rejlik...

FISCHER és Társai. Nagyenyed. Gyümölcsfagészemetek. Szőlőoltványok. Faisholák és szőlőoltványtelepek.

BUTOR. Telt kebel elérésére. Sárkány J. Butoriparaszól, Budapest, VII., Erzsébet-kört 26. sz. műhely és raktár.

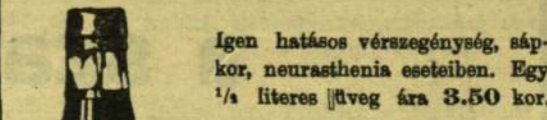
Valódi brünni szövetek

az 1910. évi tavaszi és nyári időnyre. Egy szelvény 3-10 méter hosszú legelőndő teljes férfiruhához (kabát, nadrág és mellény) ára csak

Siegel-Imhof, Brünn 126

Nagy előnyre szolgál mindenki, ha szövetségeseitől közvetlenül a gyártás helyén Siegel-Imhof cégnél rendel. Óriási forgalmu. állandóan a legnagyobb választék a legújabb szövetekből.

Rozsnyay vasas china bora.

Igen hatásos vérszegénység, sápadtság, neurasthenia esetében. Egy literes 12 pengő ára 3.50 pengő.

A Rozsnyay-féle vasas china bor

egyike a legerősebb és leghatásosabb gyógyboroknak. A külföldi készítményeket felülmúlja. Vérszegényeknek különösen ajánlható.

ANGOL-OSZTRÁK-BANK.

46. rendes közgyűlése

1910. évi április hó 7-én este 6 és fél órakor Bécsben, saját helyiségében (L. Strauchgasse 1.) tartatik meg.

A közgyűlés napirendje:

- 1. A főtanács évi jelentése. 2. A számvizsgáló-bizottság jelentése az 1909-ik évi zárszámadásról és e feletti határozathozatal. 3. Határozathozatal az 1909. évi tisztá nyereség hovatartozásáról. 4. Főtanácsosi választások és a csoportolt tagok helybenhagyása. 5. Javaslat az alapszabályok módosítása tárgyában.

Élvezet a vasalás, ha a szab. hamurostát

használja. Tiszta, gyors, megbízható, kényelmes, óriási időmegtakarítást

Dr. Gölis-féle emésztő-por

(1857 óta kereskedelmi cikk).

Étrendi szer, kitűnő hatása van a különösen nehezen emészthető ételek feldolgására, valamint az általános emésztésre és így a test táplálására és erősítésére is.

Steiner Jenő, Frank Henrik, Ormody Vilmos, Szende Karoly, gróf Zichy Nándor, Balaban Adolf, igazgató. Gergely Pódor.

A fenti zárszámlákat és mérlegeket megvizsgálva, azokat a törvényben s az alapszabályokban meghatározott elvek szerint készültnek és azok egyes tételcéljait a fent felsoroltakkal megegyezőnek találjuk.

ZSEBEN HORDHATO LEGOLCSÓBB KRISTÁLYLIMONÁDE ES LEGJOBB LIMONÁDE

Bálokban, mulatságokban kitűnő szolgálatot tesz. Mindenütt kapható. Ára 6 fillér. Készíti: Kertész Ernő kristálylimonádégyára Szabadkán.

Ha fáj a feje ne tétovázzzék, hanem használjon azonnal Beretvás pastillát. mely 10 pengő alatt a legmákosabb migrain és fejfájást elmulasztja. Készíti Beretvás Tamás gyógyszerész Kispesten.

Európában

miért tartják mindenütt a

DIANA-SZAPPANT

a szappanok királyának?

1. Mert a Diana-szappan minden tekintetben és minden családban megállja helyét.
2. Mert a Diana-szappan tartalmazza a legdrágább alkatrészeket: tiszta, sűrű epét, mézet és legfinomabb lanolint.
3. Mert úgy a francziák, mint az angolok által el van ismerve a Diana-szappan a legfinomabb és legbájosabb illatu toilette-szappannak.
4. Mert a Diana-szappant urak és hölgyek nemcsak elsőrendű bőrápoló szappannak ismerik, hanem el van ismerve mint a legártalmatlanabb szépítő toilette-szappan.
5. Mert minden gondos anya gyermekeit csak Diana-szappannal mosdatja és fürdeti, tudatában annak, hogy a Diana-szappan epét, mézet és lanolint tartalmaz nagy mennyiségben.
6. Mert csak a Diana-szappanról győződtek meg a hölgyek és urak, hogy az arcról lemossa az összes pattanást és a nedves, izzadt bőrből származó mitesszert.
7. Mert csak a Diana-szappan óvja meg az urakat attól, hogy a carbunculus és furuncululus ne képződjék egy-két lemosás által.
8. Mert a Diana-szappan és Diana-crém 8 nap alatt lemossa az összes tavaszi szeplőt az arcról és kézről.

Tisztelt uram! Egész meséket beszélnék családomban az Ön Diana-crém és szappanja csodás hatásáról a szeplők és pattanások lemosására. Kérek én is egy Diana-crém és két Diana-szappant. Ha nálam is úgy beválnak, mint a többiekéknél, nagy reklámot csinálók Önnek. A küldeményt várom azonnal, utánvétellel.
London, 1909 január 8.

Üdvözléssel Charles Stiemmonds.

Tisztelt gyógyszerész ur! Kérek egy Diana-crém és egy Diana-szappant, de csak abban az esetben, ha tavaszi szeplőmet elveszthetem tőle. Barátnőmnek arca és keze tele volt nagy sárgás szeplőkkel a tőle hallottam, hogy a Diana-crém és szappantól eltelt. Utánvét mellett várom a szívfőszereket.
Páris, 1909 január 22.

Teljes tisztelettel Louise Riche.

Tisztelt gyógyszerész ur! Kérek sógorom és édes anyám részére három Diana-szappant és egy Diana-fehér pudert. Alkalmilag jobb szappan és puder nem létezik a Dianánál. Legálább azt állítja, a ki használja.
Berlin, 1908 december 1.

Tisztelettel H. H.-né, mérnök neje.

- Egy üvegtégely Diana-crém (nappali és éjjeli használatra) 1 kor. 50 f.
Egy üvegtégely Diana-crém (csak éjjeli használatra) 1 kor. 50 f.
Egy nagy darab Diana-szappan 1 kor. 50 f.
Egy nagy doboz Diana-puder szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsás vagy sárga színben) 1 kor. 50 f.

Kapható egész Európában a gyógyszertárakban, drogériákban és parfümériákban. Aki nem tudja saját helységében beszerezni, az rendelje meg a központból:

ERÉNYI BÉLA gyógyszerész

Budapest, Károly-körút 5. sz.

(A legkisebb megrendelés is forduló postával utánvétellel eszközöltetik.)

14. SZ. 1910. (57. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

FŐMUNKATÁRS
MIKSZÁTH KÁLMÁN.

BUDAPEST, ÁPRILIS 3.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egész évre — 18 korona.
Félévre — 9 korona.
Negyedévre — 4 korona.

A «Világkronika»-val
negyedévenként 80 fillérrel
több.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
határozott viteldíj is eszandó.

Edvi Illés Aladár: Kiskunsági szélmalom.

TAVASZI TÁRLAT A MÜCSARNOKBAN.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT tavaszi kiállítása, amely április 1-én nyílt meg a Műcsarnokban, 498 műtárgyból áll, amely a magyar művészek úgynevezett téli termelése. A kiállításon nincsenek ugyan nagyszabású művek, de művészi színvonala bizonyosága a magyar képzőművészet haladásának. A kiállítás anyagából a következő jelesebb műveket mutatjuk be lapunk olvasóinak:

Magyar-Mannheimer Gusztáv egész falat foglal el szingazdag képeivel. Kedvenc tárgyat, a római Campagnát örökíti meg számtalan szingazdag tájképén. Mesteri alkotása «Kertünkben télen» című műve, amely nagy tudással örökíti meg a tél finom, szürke színeit és puhán adja vissza a friss hó pompásan megfigyelt árnyalatait.

Kacziány Ödön meleg érzéssel festett holdas hangulatai közül a legkiválóbb «Holdkelte a tengeren» című műve. A holdas hangulatok festését Kacziány oly nagy tökélyre vitte, hogy e téren úgyszólván egyedül áll, úgy megfigyelése finomságával, mint technikai tudásával.

Edvi Illés Aladár ugyancsak egész tájképsorozattal mutatkozik be. A Kiskunság szélmalmaikat örökíti meg valamennyi képén, me-

Bruck Lajos: Kastély irattára.

A MÜCSARNOK TAVASZI TÁRLATÁRÓL.

lyek közül különösen kiténik «Szélmalmok» című műve, nagy művészi tudással festett borongós hangulatával.

Bruck Lajos, ismert veterán festőnk, üde színekkel festette meg egy németországi «Kastély irattárát», mely alkotása méltán sorakozik kedvelt szalon-festőnk eddigi alkotásai mellé.

Szlányi Lajos, a szolnoki művésztelep kiváló tagja gazdag gyűjteményes sorozatából legnagyobb alkotását mutatjuk be, a «Balaton»-t, amelyen a művész pompás színekben örökíti meg egy júniusi meleg nap hangulatát, kiválasztván e célra a magyar tenger legfestőbb részét, a badaesonyi hegy öblét.

Túry Gyula, ez a sokoldalú művészünk, ez alkalommal kisebb képekkel jelenik meg a tárlaton. «Tanyai udvara» intim kis részlet az Alföldről, hangulatos és magyaros.

Gergely Imre meglepő keleti tárgyú műveinek legjobbjika a «Tuniszi vásár» című, amely a kelet szingazdag esti hangulatának minden árnyalatát művészi megfigyeléssel adja vissza, gazdagítva mozgalmal csoportokkal.